

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

**ЕКОНОМІКА ЗНАНЬ
У ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

Методичні рекомендації до самостійної роботи
з дисципліни для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за
спеціальністю D5 «Маркетинг» освітньо-професійної програми «Маркетинг»

Електронний ресурс

Рецензенти:

І. А. Федоренко – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри менеджменту та фінансів, Національна академія Національної гвардії України;

І. П. Порсюрова – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу та торговельного підприємництва, ННІ «УІПА» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 4 від 23 січня 2026 року)*

Е 40 **Економіка** знань у цифровому суспільстві : методичні рекомендації до самостійної роботи з дисципліни для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю D5 «Маркетинг» освітньо-професійної програми «Маркетинг» [Електронний ресурс] / Н. В. Кузьминчук, Т. М. Куценко, О. О. Кім. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2026. – (PDF 50 с.)

Методичні рекомендації присвячено питанням підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю D5 «Маркетинг» освітньо-професійної програми «Маркетинг». До кожної теми наведено лекційний матеріал, питання до самостійної роботи і тестові завдання. Видання розраховано на здобувачів вищої освіти, а також викладачів і спеціалістів, які цікавляться питаннями формування, використання та управління знаннями в умовах цифрової трансформації економіки та суспільства.

УДК 330.342.24:001.101:004](072)

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2026

© Кузьминчук Н. В., Куценко Т. М., Кім О. О., 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Частина 1. Лекційний матеріал у таблицях і рисунках.....	4
Тема 1 Поняття та основні характеристики економіки знань	
Тема 2 Знання як ресурс	
Тема 3 Управління знаннями та інтелектуальною власністю	
Тема 4 Інтелектуальний капітал	
Тема 5 Інновації та технології в економіці знань	
Тема 6 Управління знаннями у практиці менеджменту організації	
Тема 7 Соціальні та етичні аспекти економіки знань	
Тема 8 Організація трансферу знань	
Тема 9 Освіта в інформаційному суспільстві	
ПИТАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА.....	38
ЧАСТИНА 2. ТРЕНІНГОВА ТЕСТОВА ПРОГРАМА.....	39
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	46

ВСТУП

У сучасному світі, що стрімко трансформується під впливом цифрових технологій, знання стають ключовим ресурсом економічного зростання, соціального розвитку та особистісного самореалізації. Перехід до економіки знань вимагає від фахівців нових підходів до мислення, здатності працювати з інформацією, генерувати інновації та ефективно керувати інтелектуальним капіталом. Навчальна дисципліна «Економіка знань у цифровому середовищі» є надзвичайно актуальною в умовах глобалізації, цифровізації та посилення конкурентної боротьби між підприємствами та країнами. Вона спрямована на формування глибокого розуміння ролі знань, інновацій і цифрових технологій у забезпеченні сталого розвитку, адаптації до змін і формуванні нових моделей економічної діяльності. Вивчення даної дисципліни дозволяє здобувачам вищої освіти оволодіти сучасними теоретичними підходами та практичними інструментами управління знаннями, опанувати механізми трансферу знань, а також усвідомити значення освіти, інновацій та інформаційної безпеки в контексті цифрового суспільства. Таким чином, дана дисципліна є фундаментом для підготовки компетентних фахівців, здатних не лише ефективно працювати в умовах нової економіки, а й формувати стратегії розвитку організацій, що базуються на знаннях, інтелекті та технологіях майбутнього.

ЧАСТИНА 1. ЛЕКЦІЙНИЙ МАТЕРІАЛ У ТАБЛИЦЯХ І РИСУНКАХ

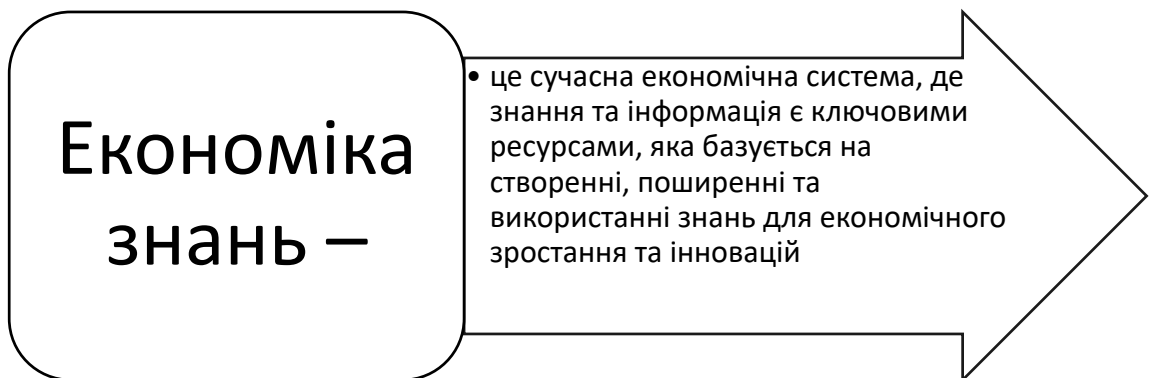
ТЕМА 1 ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Теоретичні питання

1. Поняття «економіка знань» та його визначення.
2. Характеристика основних теорій, що стосуються формування, зберігання та використання знань у господарській діяльності.
3. Характеристика етапів становлення інформаційного суспільства, роль технологічних інновацій у цьому процесі.

Питання для самостійного вивчення

1. Види інтелектуального капіталу та способи його збереження.
2. Сутність та значення концепції «інформаційного суспільства».

Економіка знань – це економіка, заснована на знаннях, інформації та інтелектуальному капіталі. Це економічний розвиток, що стимулюється створенням, поширенням та застосуванням знань.

Автор	Визначення економіки знань
Фріц Махлуп	Економіка знань — це система, в якій знання виступають ключовим ресурсом виробництва, поряд із працею, капіталом і землею.
Пітер Друкер	Економіка знань — це суспільство, де знання є основним економічним ресурсом, а не капітал, земля чи праця.
Валерій Гесць	Економіка знань — це економіка, в якій домінуючим фактором є процеси накопичення та використання знань; спеціалізовані (наукові) знання, як і повсякденні, стають важливим ресурсом, який поряд з працею, капіталом і природними ресурсами забезпечує зростання і конкурентоспроможність економічної системи.
Л. Гапоненко	Економіка знань — це економіка, яка створює, розповсюджує та використовує знання для забезпечення економічного зростання.
Ірина Гузар	Економіка знань базується на ефективному використанні інтелектуального та людського капіталу, оперує поняттями інтелекту, інформації і знання.
ОЕСД (Організація економічного	Економіка знань — це економіка, де знання є основним рушієм продуктивності та економічного зростання.

співробітництва та розвитку)	
Інвестопедія	Економіка знань — це економічна система, яка надає пріоритет інтелектуальному капіталу над традиційними фізичними ресурсами.
Oxford Reference	Економіка знань — це використання знань як основного інструменту для створення нових економічних вигод або максимізації існуючих.
ASU Office of the University Economist	Економіка знань — це економіка, в якій знання є як зростаючим за значенням внеском у виробничий процес, так і продуктом.
Енциклопедія Сучасної України	Економіка знань — це економіка, за якої рушійною силою прогресу є знання, зосереджені в людському капіталі.
Економіка знань — це тип економічної системи, в якій ключовим рушієм розвитку, конкурентоспроможності та зростання є створення, поширення та ефективне використання знань і інтелектуального капіталу. У такій економіці знання виступають основним ресурсом поряд із працею, капіталом і природними ресурсами, забезпечуючи інноваційність, продуктивність і стійкий розвиток.	

Важливими характеристиками економіки знань є

- високий рівень інновацій, використання інформаційних технологій
- розвинена система освіти та навчання протягом життя
- значний інтелектуальний капітал

Від традиційної економіки економіка знань відрізняється акцентом на нематеріальних активах та здатності до швидких інновацій. На відміну від індустріальної економіки, яка спирається на фізичні ресурси, економіка знань ставить акцент на **нематеріальних активах**, таких як наукові дослідження, технології, ноу-хау та інновації. Також, економіка знань характеризується **глобалізацією** та можливістю країн і компаній використовувати знання та технології для досягнення переваг на міжнародному ринку.

Знання є ключовим ресурсом, що визначає конкурентоспроможність на різних рівнях — від країн до окремих фахівців.

Економічне зростання відбувається завдяки інноваційним компаніям, що базуються на знаннях, а **підвищення продуктивності** — через автоматизацію та використання новітніх технологій. Роль знань у сучасному суспільстві є багатогранною та визначальною. Вони сприяють не лише економічному зростанню, але й покращенню якості життя, зменшенню соціальної нерівності та розвитку глобальної

конкурентоспроможності. **Соціальні зміни** виникають внаслідок освіти та доступу до інформації, а **глобалізація** відбувається завдяки активному використанню знань та технологій на міжнародному ринку.

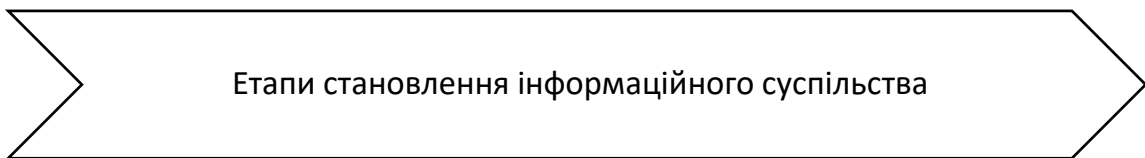
Теорії формування, зберігання та використання знань

Назва теорії	Автори / Засновники	Ключові положення	Сфера застосування
Епістемологічна теорія (теорія пізнання)	Рене Декарт, Джон Локк, Іммануїл Кант	Знання формується через розум (раціоналізм) або досвід (емпіризм); знання — це обґрунтоване істинне переконання.	Філософія, логіка, наука
Теорія організаційного знання (Nonaka-Takeuchi)	Ікудзіро Нонака, Хіротаке Такеучі	Знання в організаціях передається через модель SECI: соціалізація, зовнішнє вираження, комбінування, інтеріоризація.	Менеджмент, управління знаннями
Конструктивізм	Жан Піаже, Джером Брунер	Людина формує знання через взаємодію з середовищем; навчання — це активне створення значення, а не пасивне засвоєння фактів.	Освіта, педагогіка, психологія
Теорія систем обробки інформації	Дж. Міллер, Г. Саймон, Р. Аткинсон	Знання зберігається та обробляється в пам'яті подібно до комп'ютера: вхід → збереження → обробка → вихід.	Когнітивна психологія, нейронаука
Теорія динамічного знання	Джордж фон Круг, І. Нонака	Знання є динамічним процесом, що постійно змінюється в організаціях; важливі як формалізовані, так і неявні знання.	Управління змінами, стратегічне управління
Теорія аналітичної і синтетичної діяльності	О. Леонтьєв, Л. Виготський	Формування знання відбувається через практичну діяльність; важливі мотивація, культура, соціальний контекст.	Психологія, педагогіка
Теорія знань як ресурсів	Томас Стюарт, Карл Віг	Знання є стратегічним ресурсом, подібно до капіталу; їх треба ідентифікувати, захищати та використовувати в управлінні.	Економіка, стратегічний менеджмент
Теорія соціального навчання	Альберт Бандура	Люди здобувають знання через спостереження та моделювання поведінки інших; важливі підкріплення, самооцінка, соціальний контекст.	Освіта, організаційна поведінка, соціальна психологія
Теорія знань Polanyi (Tacit/Explicit)	Майкл Поланьї	Знання бувають явні (формалізовані) та неявні (інтуїтивні, досвідні), важливий процес їх трансформації для	Менеджмент, інновації, навчання дорослих

		організаційного розвитку.	
Теорія управління знаннями (Knowledge Management)	Davenport, Prusak, Wiig	Управління знаннями включає їхнє створення, обмін, збереження і застосування для досягнення цілей організації.	Бізнес, інформаційні технології, стратегічне планування

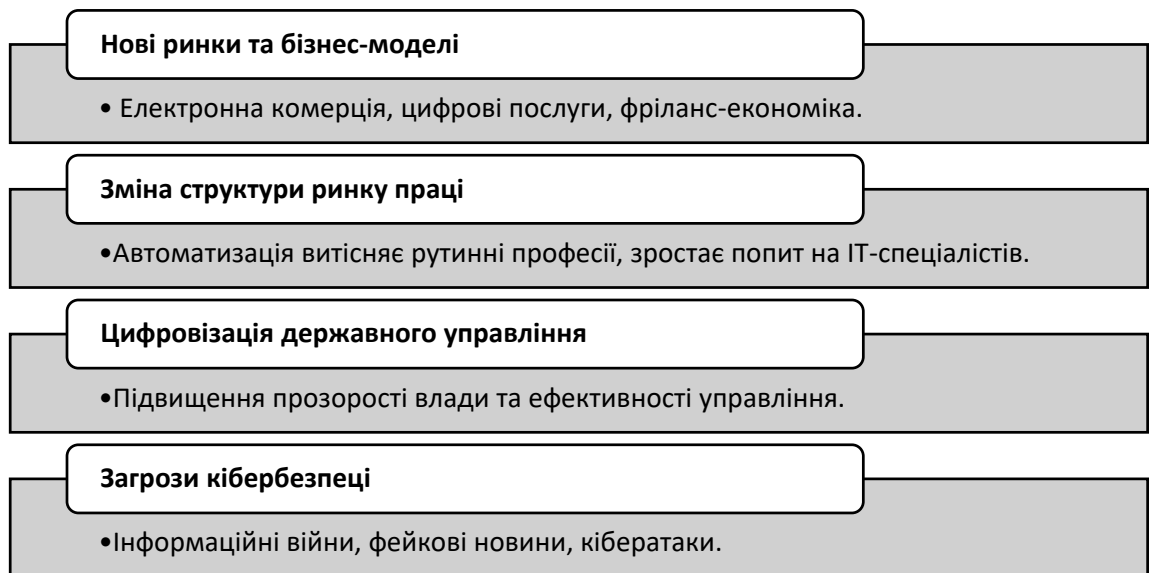
Економіка знань і традиційна індустріальна економіка суттєво різняться за основними характеристиками.

Критерій	Індустріальна економіка	Економіка знань
Основний ресурс	Матеріальні активи (машини, обладнання, сировина)	Інтелектуальний капітал, знання, інформація
Спосіб виробництва	Масове, стандартизоване, механізоване	Гнучке, технологічне, інноваційне
Темпи інновацій	Повільні, механізовані	Швидкі, базовані на ІТ і наукових досягненнях
Ключові галузі	Промисловість, сільське господарство	ІТ, біотехнології, освіта, наукові дослідження
Технологічна основа	Механіка, електрифікація	Інформаційні технології, цифровізація
Фокус праці	Фізична праця, ручна діяльність	Інтелектуальна праця, аналітика, креативність
Адаптація до змін	Повільна, через зміну інфраструктури	Швидка, через зміну програмного забезпечення та знань
Роль працівника	Виконавець	Творець знань, новатор

- Поява друкарства, поширення грамотності.
- Механізація виробництва, розвиток науки.
- Автоматизація, розвиток інформаційних технологій.
- Штучний інтелект, великі дані, цифрова трансформація.

Вплив інформаційного суспільства на економіку

Вплив інформаційного суспільства на культуру та суспільство

Сфера впливу	Прояви впливу інформаційного суспільства
Культура	- Зміна способів створення та споживання контенту
	- Поширення соціальних мереж, блогерства, стрімінгу
	- Формування нових культурних трендів і звичок
Комунікація	- Перехід до цифрових форм спілкування - Поява нових комунікаційних моделей (онлайн-чати, відеозв'язок)
Мобільність	- Зростання мобільності людей завдяки цифровим технологіям - Можливість працювати віддалено
Соціальні виклики	- Проблема цифрового розриву між країнами, соціальними групами, поколіннями - Необхідність цифрової інклюзії

Економіка знань стає ключовою складовою сучасного розвитку, де знання та інформація є визначальними ресурсами. На відміну від індустріальної економіки, що базується на матеріальних активах, **економіка знань ґрунтується на інноваціях, технологіях та людському капіталі**. Інформаційне суспільство прискорює створення та поширення інформації, змінюючи структуру зайнятості та бізнес-моделі. Економіка знань впливає на економічну, політичну, культурну та соціальну сфери. Країни, що інвестують у освіту, науку та технології, отримують **конкурентні переваги** на світовому ринку. Розвиток економіки знань залежить від ефективного використання знань, створення нових та впровадження інновацій.

Висновки

1. Розглянуто поняття економіки знань, її особливості та відмінності від індустріальної моделі.
2. Проаналізовано роль знань як ключового ресурсу в сучасній економіці.
3. Визначено основні теорії, що пояснюють формування, зберігання та використання знань.
4. Наведено порівняння економіки знань з індустріальною економікою за ключовими характеристиками.
5. Описано етапи становлення інформаційного суспільства та роль технологічних інновацій.
6. Проаналізовано вплив інформаційного суспільства на економіку, політику, культуру та соціальні процеси.

ТЕМА 2 ЗНАННЯ ЯК РЕСУРС

Теоретичні питання

1. У чому різниця між даними, інформацією та знаннями?
2. Чому знання вважаються стратегічним ресурсом в економіці?
3. Які особливості має інформаційна економіка?
4. Як інформаційні технології змінюють структуру зайнятості?
5. Який вплив інформатизації на різні сфери життя суспільства?

Питання для самостійного вивчення

1. Які приклади використання знань як ресурсу у сучасному бізнесі?
2. Як трансформується ринок праці в умовах інформаційної економіки?

Знання як ресурс в економіці знань

Категорія	Опис	Приклад
Дані	Це сирі, неструктуровані факти, числа або спостереження без контексту. Дані самі по собі не несуть значення.	Температура: 28°C, 30°C, 32°C. Без пояснення, де і коли.
Інформація	Це оброблені дані, які мають контекст, структуру та зміст. Інформація впливає на прийняття рішень.	Температура в Харкові зростає протягом тижня з 28°C до 32°C.
Знання	Це узагальнена, осмислена інформація, засвоєна через досвід, яка дозволяє діяти ефективно.	На основі досвіду знаємо, що при такій температурі слід планувати кондиціювання або змінити режим роботи.

Ця різниця важлива для розуміння, як будується сучасне управління, аналітика й прийняття рішень в умовах інформаційного суспільства.

Знання є ключовим фактором виробництва, створюючи понад 80% ВВП у розвинених країнах. Це ресурс, який дозволяє перетворювати інформацію на прибуток і стимулювати економічний розвиток, як приклад Google, яка будує свій бізнес на обробці інформації та має ринкову капіталізацію, що перевищує ВВП багатьох країн.

Фінтех (*FinTech*) — це поєднання фінансів і технологій, що забезпечує нові форми електронних платежів, онлайн-банкінгу та цифрового кредитування.

Едутех (*EdTech*) — галузь, яка впроваджує інформаційні технології в освіту, розвиваючи онлайн-навчання, інтерактивні платформи та персоналізовані освітні рішення.

Медтех (*MedTech*) — це технології в медицині, які сприяють діагностиці, лікуванню та моніторингу здоров'я з використанням інноваційного обладнання, телемедицини та штучного інтелекту.

Трансформація ринку праці в інформаційній економіці

Аспект	Зміни та особливості
Попит на навички	Зростає попит на цифрові, аналітичні, креативні та комунікаційні навички.
Зайнятість	Збільшення кількості дистанційної, гібридної та фриланс-роботи.
Професії майбутнього	З'являються нові професії: дата-аналітик, спеціаліст з кібербезпеки, розробник ШІ тощо.
Освіта та навчання	Постійне навчання протягом життя (lifelong learning), попит на онлайн-курси.
Автоматизація	Частина рутинних робіт замінюється алгоритмами та роботами.
Глобалізація праці	Конкуренція на ринку праці стає глобальною – фахівці можуть працювати з будь-якої країни.
Нерівність	Зростає ризик цифрового розриву – ті, хто не володіє ІТ-навичками, втрачають конкурентність.

Ринок праці зазнає значних змін. З'являються нові професії, пов'язані з технологіями та обробкою інформації. Традиційні професії, які не вимагають високого рівня знань, зникають через автоматизацію. Постійне навчання стає необхідністю для підтримки конкурентоспроможності.

Розвиток штучного інтелекту та машинного навчання

Сфера застосування	Опис	Приклад
Аналіз даних	Обробка великих обсягів інформації для виявлення закономірностей і поведінкових моделей.	Amazon аналізує поведінку клієнтів і дає персоналізовані рекомендації.
Автоматизація процесів	Виконання рутинних завдань без участі людини, що підвищує ефективність і знижує витрати.	Chat-боти в обслуговуванні клієнтів, автоматичне сортування пошти.
Прогнозування трендів	Моделі машинного навчання прогнозують майбутні події та ринкові зміни.	Бізнес-аналітика прогнозує попит на товари чи зміну цін.
Підтримка прийняття рішень	ШІ допомагає приймати обґрунтовані рішення на основі аналітики та симуляцій.	Системи підтримки діагностики в медицині.

Штучний інтелект і машинне навчання є **ключовими технологіями інформаційної економіки**. Вони відкривають нові

можливості в бізнесі, медицині, освіті та науці, дозволяючи ефективно використовувати дані, підвищувати продуктивність та створювати інноваційні продукти й послуги.

Вплив інформатизації на різні сфери життя

Освіта

Дистанційне навчання та онлайн-курси розширюють доступ до знань.

Охорона здоров'я

Телемедицина дозволяє консультувати пацієнтів на відстані.

Державне управління

Електронні урядові послуги зменшують бюрократію та підвищують ефективність.

Інформатизація змінює освіту, охорону здоров'я та державне управління. Електронні урядові послуги дозволяють громадянам отримувати документи онлайн. Телемедицина консультує пацієнтів на відстані. Дистанційне навчання розширює доступ до освіти. Інформатизація робить життя зручнішим, але й ставить виклики.

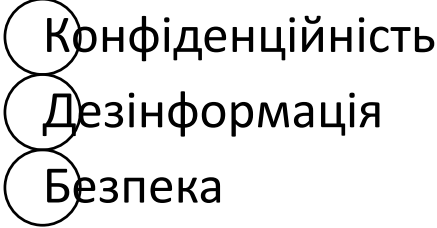
Цифровий розрив: проблема нерівності

Сфера	Проблема	Пояснення / Приклад
Доступ до освіти	Відсутність інтернету або цифрових пристроїв обмежує можливості для навчання	Учні в сільських регіонах не можуть брати участь в онлайн-уроках або курсах
Доступ до інтернету	Нерівномірний доступ між країнами та регіонами	У 2023 році лише 30% населення Африки мали доступ до інтернету (дані ООН)
Доступ до інформації	Обмеження в отриманні актуальних знань, новин, цифрових послуг	Люди без інтернету не мають доступу до онлайн-медицини, е-державних послуг тощо
Соціальна нерівність	Поглиблення розриву між тими, хто має доступ до цифрових технологій, і тими, хто не має	Це впливає на зайнятість, освіту, доходи та загальну якість життя

Цифровий розрив — це одна з головних загроз інформаційній економіці, яка посилює соціальну нерівність та вимагає системного вирішення: інвестування в інфраструктуру, цифрову освіту, доступність технологій для всіх верств населення. Цифровий розрив створює нерівність у доступі до знань та можливостей.

Цифровий розрив між розвиненими та країнами, що розвиваються, залишається серйозною проблемою. Це створює нерівність у доступі до знань та можливостей. Розв'язання цієї проблеми є важливим для забезпечення справедливого та інклюзивного розвитку.

Етичні питання в інформаційному суспільстві

Інформатизація ставить етичні питання щодо конфіденційності та поширення дезінформації. Соціальні мережі стали платформами для спілкування, але викликають занепокоєння через проблеми з конфіденційністю. Розв'язання етичних питань є важливим для забезпечення безпечного та відповідального використання технологій.

Знання як стратегічний ресурс в інформаційній економіці

Показник / Факт	Значення	Джерело / Пояснення
80% ВВП	Створюється завдяки знанням та інноваціям у розвинених країнах	За даними Світового банку – знання стають основою економічного зростання
75% затребуваних професій	Пов'язані з технологіями та аналітикою даних	LinkedIn (2023) – зростає попит на спеціалістів у сфері ІТ, штучного інтелекту, data science
65% населення планети	Користуються інтернетом	Statista (2023) – глобальний доступ до знань стає можливим завдяки цифровим технологіям

У сучасній економіці знання та інформація замінюють матеріальні ресурси як основу для зростання. Вони стають ключовими для інновацій, розвитку професій, створення нової вартості та конкурентоспроможності на глобальному рівні. Інформатизація відкриває нові можливості, але також ставить виклики. Ефективне використання цих ресурсів та адаптація до змін є запорукою успіху в новому інформаційному світі.

Адаптація до інформаційної економіки

- Постійне навчання та підвищення кваліфікації.
- Розвиток цифрових навичок.
- Використання інформаційних технологій для інновацій.
- Адаптація до змін на ринку праці.

Щоб успішно адаптуватися до інформаційної економіки, необхідно постійно навчатися, розвивати цифрові навички, використовувати інформаційні технології для інновацій та адаптуватися до змін на ринку праці. Тільки так ми зможемо повністю реалізувати потенціал знань як стратегічного ресурсу.

Висновки

1. Розглянуто поняття даних, інформації та знань, їхні відмінності та роль у сучасному світі.
2. Визначено значення знань як стратегічного ресурсу для економічного розвитку, інновацій та технологій.

3. Розглянуто процеси трансформації праці та зайнятості в умовах інформаційної економіки та розвиток нових професій, пов'язаних з обробкою даних і технологіями.

4. Визначено основні напрямки розвитку інформаційної економіки, зокрема розвиток штучного інтелекту, великих даних і фінансових технологій.

5. Розглянуто вплив інформатизації на суспільство, включаючи зміни в освіті, охороні здоров'я та державному управлінні.

6. Визначено проблеми цифрового розриву та етичні питання, які виникають у процесі інформатизації та розвитку інформаційних технологій.

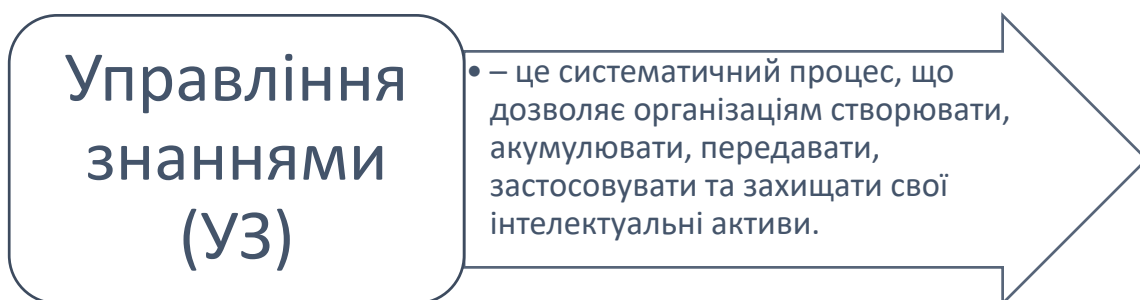
ТЕМА 3 УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ

Теоретичні питання

1. Що таке управління знаннями та які основні його етапи?
2. Які види знань існують у межах організації?
3. Які стратегії управління знаннями використовують сучасні компанії?
4. Як технології сприяють управлінню знаннями?
5. Що таке інтелектуальна власність і як її захищають в організаціях?

Питання для самостійного вивчення

1. Які існують методи вимірювання ефективності управління знаннями?
2. Як організаційна культура впливає на обмін знаннями в компанії?

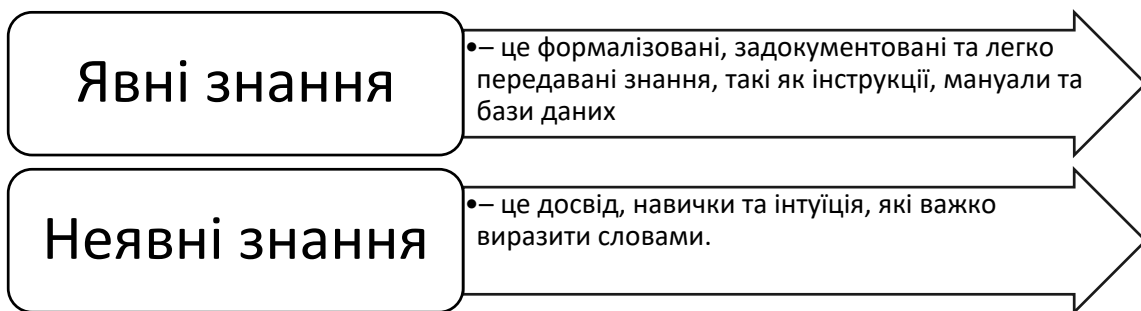

Основні етапи включають ідентифікацію знань, їх класифікацію, зберігання, обмін та застосування. Цей процес допомагає організаціям ефективніше використовувати свої інтелектуальні ресурси для досягнення стратегічних цілей. Ефективне УЗ сприяє покращенню прийняття рішень, стимулює інновації та підвищує конкурентоспроможність організації.

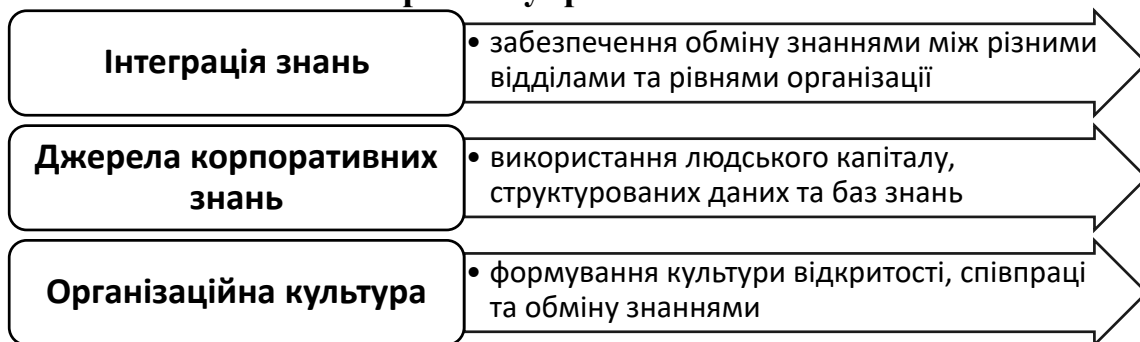
Види знань в організації

В межах організації існує два основні види знань: **явні** та **неявні**.

Наприклад, знання досвідченого працівника, який знає, як вирішити складну проблему, але не може точно пояснити, як це робить. Ефективне управління знаннями передбачає поєднання обох типів для максимальної користі.

Стратегії управління знаннями

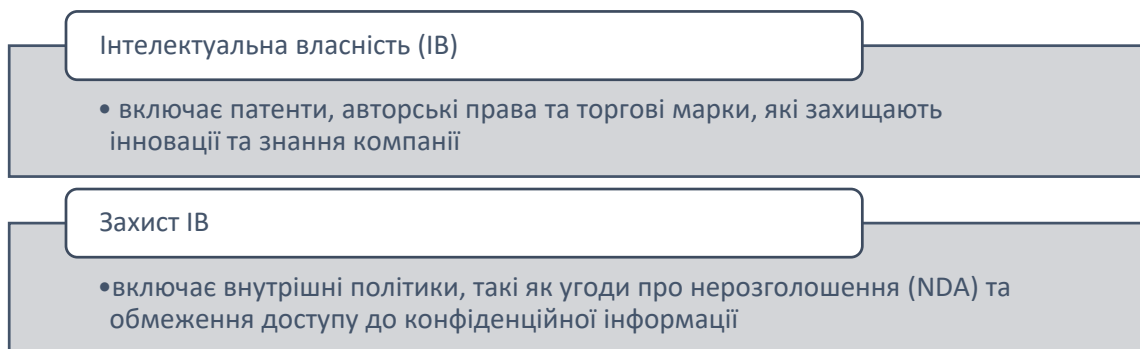

Наприклад, компанія Toyota активно використовує практику “кайдзен”, залучаючи всіх співробітників до постійного вдосконалення процесів.

Роль технологій в управлінні знаннями

Технології відіграють ключову роль в управлінні знаннями. Системи управління знаннями (KMS) дозволяють зберігати, структурувати та поширювати знання. Штучний інтелект (AI) та машинне навчання (ML) використовуються для аналізу даних та виявлення тенденцій. Наприклад, компанія Siemens використовує AI для аналізу даних з промислових установок, що дозволяє оптимізувати виробничі процеси та зменшити витрати.

Інтелектуальна власність та її захист

Компанія Apple активно захищає свої патенти, щоб уникнути копіювання технологій конкурентами. Це важливий аспект для збереження конкурентних переваг.

Вимірювання ефективності управління знаннями

Існують різні методи вимірювання ефективності управління знаннями, включаючи використання ключових показників ефективності (KPI).

Ключові показники
ефективності (KPI)

- кількість інновацій
- час, витрачений на навчання
- рівень задоволеності клієнтів

Компанії, які ефективно вимірюють та управляють знаннями, мають на 20-30% вищу продуктивність.

Вплив організаційної культури на обмін знаннями

Аспект	Опис / Значення
Роль культури	Сприяє або перешкоджає відкритому обміну знаннями між працівниками
Ключові елементи культури	Відкритість, довіра, співпраця, підтримка ініціативності
Позитивний вплив	Полегшує передачу досвіду, пришвидшує навчання, підвищує інноваційність
Приклад – Microsoft	Проведення hackathons – співробітники з різних відділів генерують нові ідеї разом
Результат	Підвищення ефективності командної роботи, об'єднання знань, розвиток інновацій

Аналіз, класифікація та вимірювання знань

Організації акумулюють знання через різні механізми, такі як створення баз даних, проведення тренінгів та обмін досвідом. Генерація нових знань часто відбувається через інновації та дослідження. Вимірювання знань – складний процес, оскільки знання нематеріальні. Однак існують методи, які дозволяють оцінити їхню цінність. Компанія Google відома тим, що виділяє час своїх співробітників на особисті проекти, що часто призводить до нових ідей та продуктів.

Висновки

1. Розглянуто поняття управління знаннями та інтелектуальною власністю, основні етапи процесу управління знаннями та їх поділ на явні та неявні.
2. Визначено ключові стратегії управління знаннями, що включають інтеграцію знань, розвиток організаційної культури та використання технологій для покращення ефективності.
3. Розглянуто методи класифікації, акумулювання та вимірювання знань, а також ролі технологій, таких як системи управління знаннями та штучний інтелект, у сприянні ефективному обміну інформацією.
4. З'ясовано, як інтелектуальна власність, зокрема патенти, авторські права та внутрішні політики захисту, сприяє збереженню конкурентних переваг організацій.
5. Проаналізовано взаємозв'язок між знаннями, стратегіями їх управління та захистом інтелектуальної власності, що є основою інноваційної діяльності сучасних організацій.

ТЕМА 4 ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ

Теоретичні питання

1. Що таке інтелектуальний капітал, та які його основні компоненти?
2. Яке значення має людський капітал у сучасних організаціях?
3. Як структурний капітал впливає на довгостроковий успіх компанії?
4. Що таке клієнтський капітал, і як він забезпечує конкурентні переваги компанії?
5. Які методи оцінки інтелектуального капіталу застосовуються в організаціях?

Питання для самостійного вивчення

1. Стратегії для розвитку клієнтського капіталу.
2. Вплив оцінки інтелектуального капіталу на стратегічне управління в організації.

Роль знань у створенні вартості

В економіці знань, знання є основним драйвером вартості. Організації, які ефективно використовують знання, отримують значні конкурентні переваги.

Функція знань	Опис	Приклад
Інноваційність	Знання допомагають створювати нові продукти, які відповідають потребам ринку	Tesla – розробка електромобілів завдяки експертизі інженерів
Оптимізація процесів	Впровадження знань у виробничі та логістичні процеси зменшує витрати та підвищує якість	Управління ланцюгами поставок із використанням аналітики даних
Адаптивність та швидке навчання	Знання дозволяють швидко реагувати на зміни ринку та впроваджувати інновації	Системи управління знаннями дають змогу організаціям впроваджувати нові технології

Людський капітал – це ключовий елемент інтелектуального капіталу. Освіта, креативність та критичне мислення є основними факторами успіху в економіці знань.

Освіта та професійний розвиток

- Інвестиції в навчання працівників підвищують їхню кваліфікацію та продуктивність. Компанії, які інвестують в освіту, мають лояльних співробітників

Креативність

- Здатність генерувати нові ідеї та перетворювати їх на реальні рішення. Google заохочує креативність, дозволяючи співробітникам працювати над особистими проектами.

Критичне мислення

- Здатність аналізувати інформацію, приймати обґрунтовані рішення та вирішувати складні проблеми. Tesla використовує критичне мислення для розробки інноваційних рішень.

Навички майбутнього: Вміння працювати в команді

Вміння працювати в команді стає дедалі важливішим у сучасному світі. Командна робота дозволяє компаніям об'єднувати різні навички та знання для досягнення спільних цілей.

Переваги командної роботи:

Підвищення креативності та інновацій; Залучення різних точок зору сприяє генеруванню нових ідей.

Покращення процесу прийняття рішень; Командні рішення часто є більш обґрунтованими та ефективними.

Підвищення продуктивності та ефективності; Розподіл задач між членами команди дозволяє швидше досягати результатів.

Збільшення лояльності та задоволеності працівників; Командна робота сприяє розвитку соціальних зв'язків та підтримки

Нерівність у доступі до знань: Глобальна проблема

Аспект	Проблема / Пояснення	Приклад / Джерело
Глобальна нерівність	Мільйони дітей не мають можливості навчатися через відсутність доступу до освіти	260 млн дітей без освіти (ЮНЕСКО)
Цифровий розрив	Відсутність доступу до інтернету обмежує онлайн-освіту, цифрові навички та саморозвиток	Лише 30% населення Африки мають доступ до інтернету
Соціальна нерівність	Діти з бідних родин мають гірший доступ до якісної освіти, цифрових ресурсів	Менше шансів вступити до університету, відсутність цифрових пристроїв
Наслідки для розвитку	Перешкоди для формування інтелектуального капіталу, уповільнення економічного зростання	Втрата потенціалу країн та закріплення бідності між поколіннями

Стратегії збільшення інтелектуального капіталу

Для збільшення інтелектуального капіталу необхідно впроваджувати стратегії, які забезпечують рівний доступ до освіти та знань.

Інвестиції в освіту	• Уряд Фінляндії активно інвестує в освіту, що дозволяє країні займати провідні позиції у світових рейтингах якості освіти
Підтримка STEM-освіти (наука, технології, інженерія та математика)	• Уряд Індії запустив програму “Digital India”, яка спрямована на підвищення цифрової грамотності та підтримку STEM-освіти
Підтримка гендерної рівності у доступі до освіти та знань	• Організації, такі як UNICEF, активно працюють над тим, щоб забезпечити рівний доступ до освіти для дівчат у країнах, що розвиваються

Управління знаннями та інтелектуальною власністю

Аспект	Опис / Значення	Приклад / Пояснення
Управління знаннями	Систематичне створення, збереження, передача та використання знань у межах організації	Внутрішні бази знань, обмін досвідом, навчальні платформи, практика наставництва
Ціль управління знаннями	Підвищення ефективності, інноваційності, швидкого прийняття рішень і конкурентоспроможності	Компанії, які активно управляють знаннями, швидше впроваджують нові технології
Інтелектуальна власність (ІВ)	Законодавчий захист нематеріальних активів, створених розумовою працею	Патенти, авторське право, торговельні марки, комерційна таємниця
Значення ІВ	Забезпечує захист інновацій, стимулює розвиток, забезпечує прибутковість від інтелектуальної праці	Патенти на технології Apple, авторське право на програмне забезпечення Adobe
Зв'язок між знаннями та ІВ	Знання створюють ІВ, а ІВ захищає результат інтелектуальної діяльності	Компанія розробляє технологію → патентує → монетизує або отримує конкурентну перевагу

Ефективне **управління знаннями та інтелектуальною власністю** є критично важливим для інноваційного розвитку підприємств. Воно дозволяє не лише **створювати нову цінність**, але й **захищати та масштабувати** інтелектуальні активи у глобальній економіці знань.

Зв'язок управління знаннями та захисту інтелектуальної власності

Ефективне управління знаннями та інтелектуальною власністю є ключем до інновацій та конкурентних переваг.

Інтеграція знань	• Створення платформ для обміну знаннями між різними відділами та рівнями управління
Розвиток культури	• Заохочення працівників до обміну знаннями та навчання
Використання технологій	• Впровадження систем управління знаннями, які дозволяють зберігати, класифікувати та поширювати знання
Захист інтелектуальної власності	• Отримання патентів, авторських прав та торгових марок для захисту інновацій та конкурентних переваг

Висновки

1. Розглянуто концепцію управління знаннями та інтелектуальною власністю, з акцентом на явні та неявні знання.
2. Визначено стратегії управління знаннями, зокрема інтеграцію, розвиток культури та використання технологій.
3. Окреслено методи класифікації, акумулювання та вимірювання знань за допомогою новітніх технологій.
4. Підкреслено важливість інтелектуальної власності для збереження конкурентних переваг.
5. Проаналізовано зв'язок між управлінням знаннями, інтеграцією та захистом інтелектуальної власності для інновацій.

ТЕМА 5 ІННОВАЦІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ ЗНАНЬ

Теоретичні питання

1. Що таке інновації та який їх вплив на економіку?
2. Як технологічний прогрес стимулює інновації та змінює ринок?
3. Яка роль стартапів у розвитку інноваційної економіки?
4. Як бізнес-інкубатори та технопарки підтримують інноваційні стартапи?
5. Які бар'єри можуть виникнути при впровадженні інновацій і як їх подолати?

Питання для самостійного вивчення

1. Стратегії державної підтримки інновацій.
2. Взаємодія між університетами, бізнесом та державою для розвитку інновацій.

Сутність інновацій та їх вплив на економіку

Технологічний прогрес	Інновації тісно пов'язані з технологічним прогресом, що дозволяє оптимізувати процеси та створювати нові продукти. Наприклад, Tesla змінила ринок електромобілів, стимулюючи розвиток акумуляторних систем та автономного керування.
Інноваційне підприємництво	Інноваційне підприємництво створює нові бізнес-моделі та послуги, які задовольняють потреби ринку. Airbnb змінила підхід до оренди житла, створивши нову платформу для користувачів.
Вплив на економіку	Інновації стимулюють економічне зростання, створюють нові робочі місця та підвищують конкурентоспроможність. Країни, що активно інвестують в інновації, мають вищий рівень економічного зростання.

Інноваційні екосистеми

Стартапи	Бізнес-інкубатори та технопарки
Стартапи є джерелом інновацій, пропонуючи креативні ідеї та готовність ризикувати. Uber почався як стартап, трансформувавши транспортні послуги.	Підтримують стартапи, надаючи інфраструктуру, фінансування та менторську підтримку. Y Combinator допоміг запустити Airbnb та Dropbox.

Співпраця між державою, бізнесом та університетами створює сприятливе середовище. МІТ активно взаємодіє з бізнесом та державою. Інноваційні екосистеми об'єднують стартапи, бізнес-інкубатори, технопарки, університети, державні установи та великі корпорації, сприяючи обміну знаннями та співпраці.

Фінансування інновацій: основні джерела та їх роль

Джерело фінансування	Призначення / Значення	Приклади / Коментарі
Венчурний капітал	Забезпечує кошти на ранніх стадіях розвитку стартапів, дозволяє протестувати ідеї	Ключовий механізм у сфері технологій (наприклад, фінансування стартапів у сфері AI)
Гранти	Підтримують фундаментальні дослідження, розробки інноваційних рішень	Часто надаються університетам, НДІ або інноваційним проектам
Інвестиції корпорацій	Великі компанії інвестують у стартапи чи внутрішні інноваційні проекти для зростання	Наприклад, Google Ventures, Samsung NEXT
Державні програми	Створюють сприятливе регуляторне середовище, надають фінансову підтримку	Гранти, податкові пільги, технопарки, державні конкурси інновацій

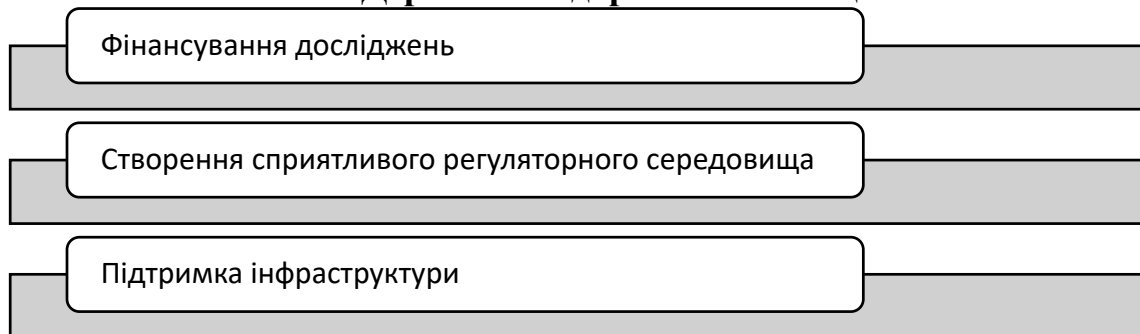
Фінансування інновацій є багатокомпонентною системою, яка охоплює як приватний (венчурний капітал, корпоративні інвестиції), так і державний сектор (гранти, програми підтримки). Воно є необхідною умовою для перетворення ідей на реальні продукти, що створюють економічну та соціальну цінність.

Бар'єри для інновацій

Тип бар'єру	Опис / Суть проблеми	Приклади / Наслідки
Фінансові обмеження	Недостатнє фінансування або складний доступ до інвестицій для інноваційних проектів	Стартапи не можуть запустити продукти; НДІ не мають коштів на розробки
Регуляторні перешкоди	Невідповідне або застаріле законодавство, бюрократія, повільні процедури погодження	Затримка впровадження нових технологій, особливо у сфері біотехнологій
Недостатній людський капітал	Відсутність кадрів з необхідними знаннями, навичками чи досвідом	Брак інженерів, дослідників, IT-фахівців у певних країнах або галузях
Опір змінам в організаціях	Культурна інертність, страх перед новим, небажання змінювати традиційні підходи	Працівники та керівники не підтримують цифрову трансформацію
Відсутність інфраструктури	Брак технічної бази, лабораторій, IT-інфраструктури, акселераторів	Неможливість провести тестування або масштабування інноваційного продукту
Цифровий розрив	Нерівномірний доступ до інтернету, технологій і знань у різних регіонах та групах	Відсутність рівних можливостей для розвитку інновацій у сільських регіонах

Інновації гальмуються не лише через брак ресурсів, а й через **організаційні, інституційні та соціальні бар'єри**. Для розвитку інноваційного потенціалу необхідно **системно усувати ці перешкоди**, поєднуючи зусилля урядів, бізнесу, науки та освіти.

Державна підтримка інновацій

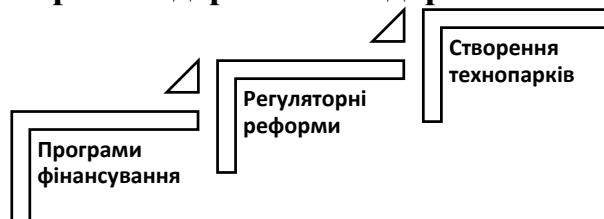
Державна підтримка стимулює інновації через фінансування досліджень, створення сприятливого регуляторного середовища та підтримку інфраструктури, сприяючи економічному зростанню.

Роль університетів у розвитку інновацій

Джерело знань	Кадри	Підтримка стартапів
Університети генерують нові знання та технології через наукові дослідження.	Підготовка кваліфікованих фахівців для інноваційних галузей.	Створення умов для розвитку стартапів на базі університетів.

Університети відіграють важливу роль у розвитку інновацій, будучи джерелом нових знань, технологій та кваліфікованих кадрів, а також підтримуючи стартапи.

Стратегії державної підтримки інновацій

Ефективні стратегії державної підтримки інновацій включають програми фінансування, створення технопарків та регуляторні реформи, що сприяють сприятливому середовищу для інноваційного розвитку.

Міжнародний маркетинг

Стратегії	Дослідження ринків
- Адаптація - Глобалізація - Управління брендом	- Культурні фактори - Економічні фактори

Міжнародний маркетинг є ключем до успіху бізнесу на глобальному ринку, вимагаючи адаптації стратегій, дослідження ринків та інтеграції в загальну стратегію компанії.

Висновки

- Розглянуто значення міжнародного маркетингу для бізнесу на глобальному ринку.
- Визначено основні стратегії міжнародного маркетингу: адаптація, глобалізація та управління брендом.

3. Окреслено методи дослідження ринків, зокрема аналіз культурних та економічних факторів.
4. З'ясовано вплив культурних, мовних та економічних аспектів на маркетингові стратегії.
5. Проаналізовано важливість інтеграції міжнародного маркетингу в загальну стратегію компанії.

РОЗДІЛ 2. УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ У ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ

ТЕМА 6 УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ У ПРАКТИЦІ МЕНЕДЖМЕНТУ ОРГАНІЗАЦІЇ

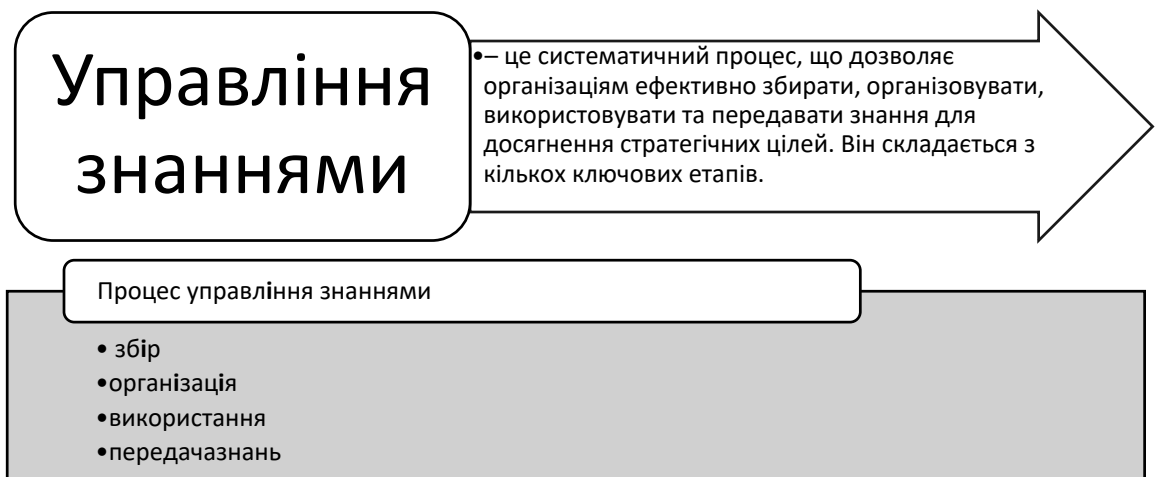
Теоретичні питання

1. Що таке управління знаннями, і які його основні етапи?
2. Як зібрання, організація та передача знань сприяють ефективності організації?
3. Які інструменти та технології використовуються для управління знаннями?
4. Як корпоративна культура знань впливає на інновації та ефективність праці в організації?
5. Які стратегії мотивують працівників до активного обміну знаннями?

Питання для самостійного вивчення

1. Оцінка ефективності стратегій управління знаннями в організації
2. Як організації можуть створювати культуру знань, що сприяє інноваціям?

Управління знаннями у практиці менеджменту організації

Збір знань: Ідентифікація та збір корисної інформації з внутрішніх (досвід працівників, звіти) та зовнішніх джерел (ринкові дослідження, наукові публікації). Наприклад, Procter & Gamble співпрацює з університетами для розробки нових продуктів.

Організація знань: Структурування та систематизація зібраних даних для подальшого використання. Створення баз даних, каталогів, інформаційних систем або внутрішніх порталів знань. Siemens використовує KMS для зберігання та швидкого пошуку інформації.

Використання знань: Застосування знань для вирішення конкретних завдань або прийняття рішень. Amazon використовує великі дані для аналізу поведінки клієнтів, що дозволяє пропонувати персоналізовані рекомендації та підвищувати продажі.

Передача знань: Обмін знаннями між працівниками, відділами та підрозділами організації. Toyota використовує практику “кайдзен”, коли працівники обмінюються досвідом та пропонують покращення процесів.

Інструменти управління знаннями

Системи управління знаннями (KMS)

- Програмні рішення для зберігання, структурування та швидкого пошуку інформації. Наприклад, Siemens використовує KMS для централізації знань та швидкого реагування на виклики.

Корпоративні соціальні мережі

- Платформи, такі як Microsoft Teams або Slack, для обміну інформацією та співпраці над проектами. Google використовує внутрішні платформи для обміну знаннями між відділами, сприяючи інноваціям.

Бази даних та репозиторії

- Сховища інформації для зберігання документів, звітів, досліджень та інших важливих даних. NASA зберігає знання своїх інженерів у спеціальних базах даних, щоб уникнути втрати інформації.

Ці інструменти полегшують збирання, зберігання, передачу та використання знань, що є ключовим для досягнення конкурентних переваг.

Стратегії управління знаннями

Створення культури обміну знаннями

- Формування середовища, де працівники відчувають мотивацію ділитися своїм досвідом та знаннями. Toyota активно заохочує працівників пропонувати покращення процесів через практику "кайдзен".

Інтеграція знань у бізнес-процеси

- Активне використання знань для прийняття рішень. Amazon використовує великі дані для аналізу поведінки клієнтів, що дозволяє їй оптимізувати свої послуги.

Розвиток навчання та професійного розвитку

- Інвестування в навчання своїх працівників, щоб забезпечити постійне оновлення знань. IBM щорічно витрачає мільйони доларів на тренінги та курси для своїх співробітників.

Ці стратегії допомагають організаціям ефективно використовувати знання та досягати конкурентних переваг.

Роль лідерів у управлінні знаннями є ключовою. Лідери задають тон для всієї організації, формують корпоративну культуру та забезпечують підтримку процесів управління знаннями. Вони повинні:

Бути прикладом для наслідування

- Активно ділитися своїми знаннями та заохочувати інших до цього. Сатья Наделла з Microsoft активно підтримує культуру обміну знаннями в організації.

Створювати умови для інновацій

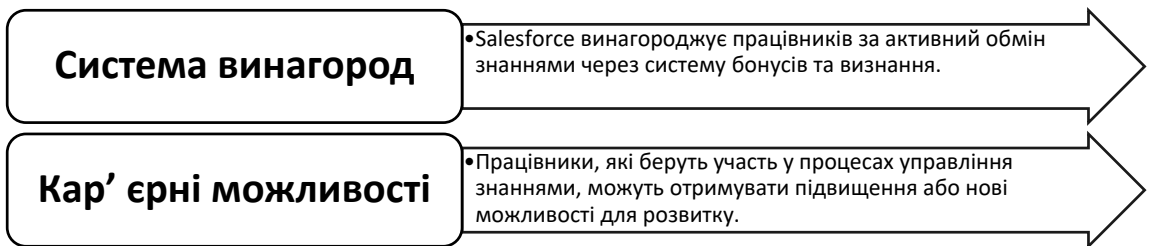
- Забезпечувати ресурси та підтримку для розвитку нових ідей. У компанії Google лідери дозволяють працівникам витрачати 20% робочого часу на особисті проекти.

Мотивувати працівників

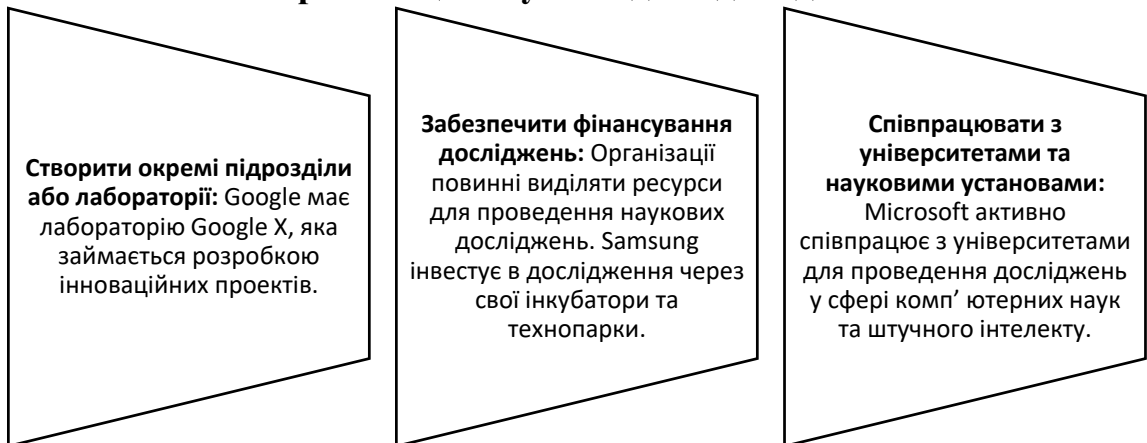
- Заохочувати працівників до участі в процесах управління знаннями через систему винагород, визнання та кар'єрних можливостей. Компанія 3M винагороджує працівників, які пропонують інноваційні ідеї.

Корпоративна культура знань: мотивація працівників

Корпоративна культура знань — це середовище, в якому знання визнаються основним ресурсом, а їх збирання, обмін та використання стають невід'ємною частиною роботи організації.

Організація науково-дослідної діяльності

Вплив культури знань на інновації та ефективність праці

Корпоративна культура знань сприяє інноваціям, підвищує ефективність праці та забезпечує конкурентні переваги. Без активної участі співробітників будь-які інструменти чи системи управління знаннями будуть неефективними.

Збір знань: Збір інформації, яка може бути корисною для організації. Це можуть бути як внутрішні джерела, так і зовнішні.

Використання знань: Етап, на якому знання застосовуються для вирішення конкретних завдань або прийняття рішень.

Наприклад, Amazon використовує великі дані для аналізу поведінки клієнтів.

Оцінка ефективності стратегій управління знаннями

Метрики для оцінки ефективності стратегій управління знаннями в організації	Збільшення кількості інноваційних проектів.
	Підвищення продуктивності праці співробітників.
	Зростання рівня задоволеності клієнтів.
	Зменшення витрат на повторне вирішення проблем.

Висновки

1. Розглянуто значення управління знаннями для досягнення конкурентних переваг в організаціях.

2. Визначено основні етапи управління знаннями: збір, організація, використання та передача знань.

3. Окреслено інструменти управління знаннями, такі як системи управління знаннями (KMS), корпоративні соціальні мережі та бази даних.

4. З'ясовано важливість формування корпоративної культури, що сприяє обміну знаннями та розвитку інновацій.

5. Проаналізовано роль лідерів у процесі управління знаннями та їхній вплив на культуру організації.

ТЕМА 7 СОЦІАЛЬНІ ТА ЕТИЧНІ АСПЕКТИ
ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Теоретичні питання

- 1. Які етичні виклики виникають в інформаційному суспільстві?
- 2. Як забезпечити захист приватності даних в умовах швидкого розвитку цифрових технологій?
- 3. Які основні принципи кібербезпеки необхідно дотримуватись для захисту інформаційних систем?
- 4. Яким чином можна мінімізувати моральні дилеми при використанні штучного інтелекту в прийнятті рішень?
- 5. Яку роль відіграє освіта у подоланні соціальної нерівності в доступі до знань та технологій?

Питання для самостійного вивчення

- 1. Як забезпечити інклюзивний доступ до освіти за допомогою технологій та цифрових платформ?
- 2. Які екологічні наслідки має розвиток інформаційних технологій та які існують способи їх зменшення?

Етичні виклики інформаційного суспільства

Сфера виклику	Суть проблеми	Приклади / Наслідки
Конфіденційність даних	Збирання, зберігання та використання персональної інформації без згоди користувача	Витоки даних, масове стеження, маніпуляції рекламою
Цифрова безпека	Ризик хакерських атак, зловживання особистою інформацією	Кібератаки на лікарні, банківські системи, крадіжки особистих даних
Маніпуляції інформацією	Поширення фейків, дезінформації, створення інформаційних бульбашок	Політичні кампанії, соцмережі, використання ботів для впливу на громадську думку
Авторське право і плагіат	Незаконне копіювання контенту або ідей без визнання авторства	Піратство, порушення прав митців, дослідників і розробників
Нерівність доступу	Обмежений доступ до технологій та знань у певних регіонах або серед груп населення	Цифровий розрив між містом і селом, між багатими і бідними країнами
Етика штучного інтелекту	Непрозорість алгоритмів, упередженість, автоматизація рішень без людського контролю	АІ-системи, що приймають дискримінаційні рішення (наприклад, у банківському кредитуванні)

Інформаційне суспільство ставить перед людством нові етичні дилеми, які потребують нормативного врегулювання, технологічної прозорості та критичного мислення. Баланс між прогресом і правами людини має бути головним принципом у вирішенні цих викликів.

Захист приватності даних: GDPR та інші регуляції

Аспект	Опис / Значення	Приклади / Коментарі
Загальний регламент (GDPR)	Європейський закон, що регулює збір, зберігання та обробку персональних даних, захищає	Вимоги до прозорості, право на доступ, видалення даних, повідомлення про витоки

	права користувачів	
Роль організацій	Необхідність впровадження внутрішніх політик, стандартів безпеки та дотримання етичних норм	Apple використовує шифрування для захисту даних користувачів
Освіта та обізнаність	Підвищення розуміння користувачів щодо їхніх прав та методів захисту особистих даних	Кампанії з кібербезпеки, навчальні програми, інформаційні ресурси

Захист приватності даних у сучасному цифровому світі вимагає комплексного підходу на основі законодавчого регулювання (як GDPR), відповідальності бізнесу та свідомої позиції користувачів, що є ключом до безпечного та етичного використання інформації.

Кібербезпека: основні принципи та загрози

Аутентифікація
Використання надійних паролів та багатофакторної аутентифікації для захисту облікових записів.

Регулярні оновлення
Вчасне встановлення оновлень програмного забезпечення для усунення вразливостей.

Моніторинг
Постійний моніторинг мережі для виявлення підозрілої активності.

Захист від шкідливого ПЗ
Використання антивірусного програмного забезпечення та брандмауерів.

Моральні дилеми штучного інтелекту

- Упередження в алгоритмах**

 - ШІ може відтворювати упередження, наявні в даних, на яких він навчався.
- Прозорість рішень**

 - Не завжди зрозуміло, як ШІ приймає рішення, що ускладнює
- Приватність**

 - Використання ШІ для розпізнавання облич порушує право на приватність. відповідальність.
- Автоматизація та робочі місця**

 - ШІ може призвести до втрати робочих місць через автоматизацію.

Соціальна нерівність у доступі до знань

Тип бар'єру	Опис	Приклади / Наслідки
Економічні бар'єри	Обмежений доступ до інтернету та якісної освіти через низький рівень доходів	Понад 260 млн дітей у світі не мають доступу до освіти (дані ЮНЕСКО)
Географічні обмеження	Недостатній інтернет-покриття та інфраструктура, особливо у сільській місцевості та країнах Африки	Лише 30% населення Африки мають інтернет (2023 рік)
Соціальні бар'єри	Вплив нерівності за статтю, етнічною приналежністю, віком або соціальним статусом	Обмеження можливостей для навчання та працевлаштування, уповільнення розвитку

Соціальна нерівність у доступі до знань створює цикли відставання і гальмує розвиток суспільств. Усунення цих бар’єрів вимагає **інтегрованих політик, інвестицій в інфраструктуру та соціальну підтримку вразливих груп населення.**

Глобалізація та її вплив на культуру

Аспект впливу	Опис	Приклади / Наслідки
Культурна гомогенізація	Поширення однакових культурних зразків і цінностей по всьому світу	Вплив західної культури через медіа, моду, музику
Культурна різноманітність	Збагачення локальних культур новими ідеями, традиціями та технологіями	Ф’южн-кухня, міжнародні фестивалі, змішання стилів у мистецтві
Втрати та збереження	Ризик втрати автентичних культурних елементів та мови, але також можливості для їх збереження	Занепад рідких мов vs. цифрові архіви та ініціативи з популяризації культури
Вплив на ідентичність	Зміни у сприйнятті себе та інших, формування нових культурних ідентичностей	Мультикультурні суспільства, гібридні ідентичності

Глобалізація має подвійний вплив на культуру: з одного боку — уніфікація, з іншого — нові можливості для діалогу і взаємозбагачення. Баланс між збереженням унікальності та відкритістю до змін є ключовим викликом для сучасних суспільств.

Роль освіти у подоланні соціальної нерівності

Аспект	Опис	Приклади / Наслідки
Доступність освіти	Забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх верств населення	Безкоштовні школи, стипендії для малозабезпечених, дистанційне навчання
Підвищення кваліфікації	Навчання новим навичкам, що потрібні на сучасному ринку праці	Курси цифрової грамотності, професійне навчання, перепідготовка
Соціальна інтеграція	Освіта сприяє формуванню спільних цінностей та розумінню між різними соціальними групами	Інклюзивні школи, мультикультурні програми
Зменшення циклу бідності	Освіта відкриває можливості для кращої зайнятості та вищих доходів, перериваючи спадкову бідність	Вища освіта як шлях до соціального ліфту
Підвищення обізнаності	Формування критичного мислення та розуміння власних прав	Програми громадянської освіти, права людини

Освіта є одним із найпотужніших інструментів для зменшення соціальної нерівності, відкриваючи можливості для особистого розвитку, економічного зростання та соціальної стабільності.

Екологічний вплив інформаційного суспільства

Споживання енергії

- Центри обробки даних споживають величезну кількість енергії, що становить близько 1% світового споживання електроенергії.

Зменшення впливу

- Google активно інвестує в відновлювані джерела енергії для забезпечення роботи центрів обробки даних, зменшуючи вуглецевий слід.

Стале суспільство

- Створення сталого інформаційного суспільства вимагає розвитку технологій, які споживають менше енергії.

Висновки

1. Розглянуто основні принципи міжнародного маркетингу та його значення для компаній на глобальному ринку.
2. Визначено ключові стратегії, що використовуються в міжнародному маркетингу, такі як адаптація до локальних умов і глобалізація брендів.
3. Описано методи дослідження ринків, акцентуючи увагу на культурних, економічних і політичних аспектах.
4. З'ясовано, як культурні та мовні бар'єри впливають на формування маркетингових кампаній.
5. Підкреслено важливість інтеграції міжнародного маркетингу в загальну стратегію компанії для досягнення успіху на нових ринках.

ТЕМА 8 ОРГАНІЗАЦІЯ ТРАНСФЕРУ ЗНАНЬ

Теоретичні питання

1. Що таке трансфер знань в організації та яка його роль у забезпеченні ефективності організації?
2. Які формальні та неформальні методи трансферу знань використовуються в компаніях?
3. Які інструменти трансферу знань є найефективнішими в сучасних організаціях?
4. Яка роль корпоративної культури у підтримці обміну знаннями в організації?
5. Як технології, такі як системи управління знаннями та корпоративні соціальні мережі, полегшують трансфер знань?

Питання для самостійного вивчення

1. Як партнерство між організаціями сприяє трансферу знань та інновацій?
2. Які виклики стоять перед міжорганізаційним трансфером знань та як їх можна подолати?

Трансфер знань в організації: методи, інструменти та роль корпоративної культури

Трансфер знань

- – це процес передачі та обміну знаннями між різними частинами організації, що дозволяє ефективно використовувати інтелектуальний капітал для досягнення стратегічних цілей.

У сучасних умовах, коли знання стали основним ресурсом для конкурентоспроможності, трансфер знань відіграє ключову роль у забезпеченні інновацій та підвищенні ефективності організації.

Методи трансферу знань:

- **Формальні:** тренінги, семінари, навчальні програми (приклад: внутрішні тренінги IBM).
- **Неформальні:** обмін досвідом, наставництво, спільна робота (приклад: практика “кайдзен” у Toyota).

Інструменти трансферу знань:

Системи управління знаннями (KMS)

- програмні рішення для зберігання та структурування інформації (приклад: KMS у Siemens).

Корпоративні соціальні мережі

- платформи для обміну інформацією та спільної роботи (приклад: Microsoft Teams, Slack).

Бази даних та репозиторії

- сховища документів, звітів, досліджень (приклад: бази даних NASA).

Роль корпоративної культури

Аспект	Опис	Приклад
Заохочення відкритості	Створення атмосфери, де співробітники вільно діляться ідеями та інформацією	Відкриті комунікації, регулярні зустрічі
Сприяння співпраці	Заохочення роботи в командах для об’єднання знань та досвіду	Кросфункціональні проєкти, хакатони
Обмін знаннями	Створення механізмів для передачі знань між співробітниками та підрозділами	Внутрішні бази знань, корпоративні соціальні мережі
Позитивний приклад	Культура компанії Zappos, що підкреслює відкритість і співпрацю як ключові цінності	Хакатони, командні заходи, відкриті форуми для ідей

Технології трансферу знань: інформаційні та комунікаційні технології

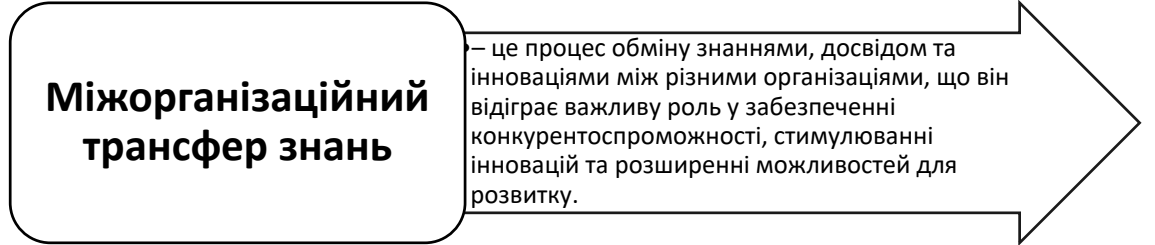
Технології відіграють ключову роль у трансфері знань, забезпечуючи швидкий та ефективний обмін інформацією. **Інформаційні та комунікаційні технології (ІКТ)** стали невід’ємною частиною процесів управління знаннями.

Інформаційні технології

Тип технології	Опис	Приклади
Системи управління знаннями (KMS)	Централізація, збереження та організація знань	KMS у Siemens
Бази даних та репозиторії	Сховища великого обсягу інформації	Бази даних NASA
Інтелектуальні системи пошуку	Швидкий пошук та доступ до потрібної інформації	Алгоритми Google
Корпоративні соціальні мережі	Платформи для обміну інформацією та командної роботи	Microsoft Teams, Slack
Відеоконференції та вебінари	Онлайн зустрічі, навчання та тренінги	Zoom

Електронні навчальні платформи	Онлайн-курси, тренінги, тестування	IBM Learning
Автоматизація (AI, машинне навчання)	Автоматизація процесів, аналіз даних	AI в Amazon
Віртуальна та доповнена реальність (VR/AR)	Інтерактивні навчальні та робочі середовища	VR у Boeing
Хмарні технології	Зберігання і обмін даними через інтернет	Azure у Microsoft

Міжорганізаційний трансфер знань: партнерство, аутсорсинг та спільні дослідження

Форми міжорганізаційного трансферу знань:

- Партнерство

 - співпраця для досягнення спільних цілей (приклад: Apple та IBM).
- Аутсорсинг

 - передача функцій зовнішнім організаціям (приклад: Nike).
- Спільні дослідження

 - об’єднання ресурсів для наукових досліджень (приклад: Pfizer та BioNTech).
- Кластери та інноваційні екосистеми

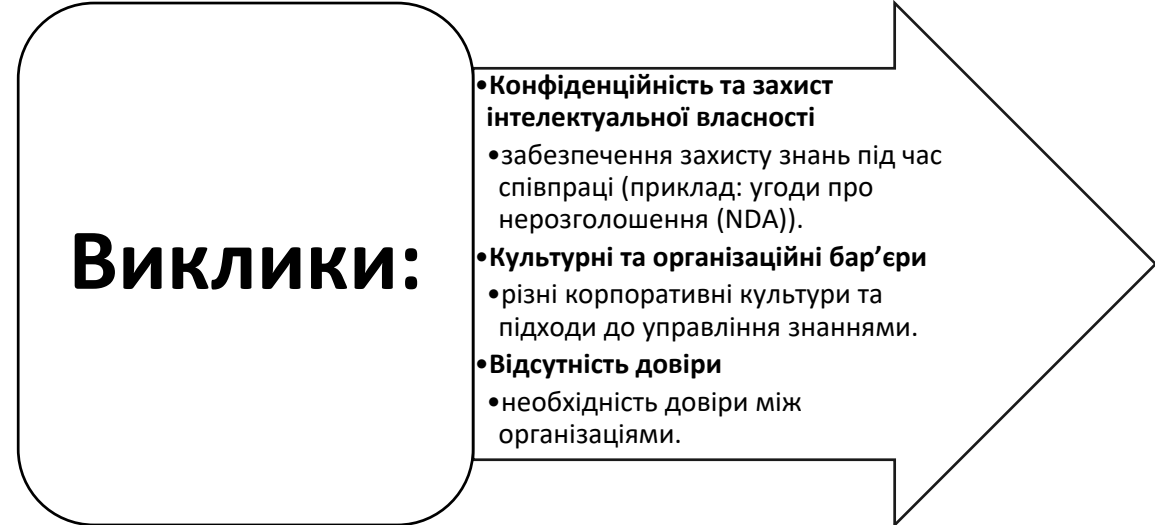
 - групи організацій, які співпрацюють в певній галузі (приклад: Сіліконова долина).
- Відкриті інновації

 - залучення зовнішніх джерел знань (приклад: Procter & Gamble).
- Мережі знань

 - мережі організацій, які обмінюються знаннями (приклад: Horizon Europe).

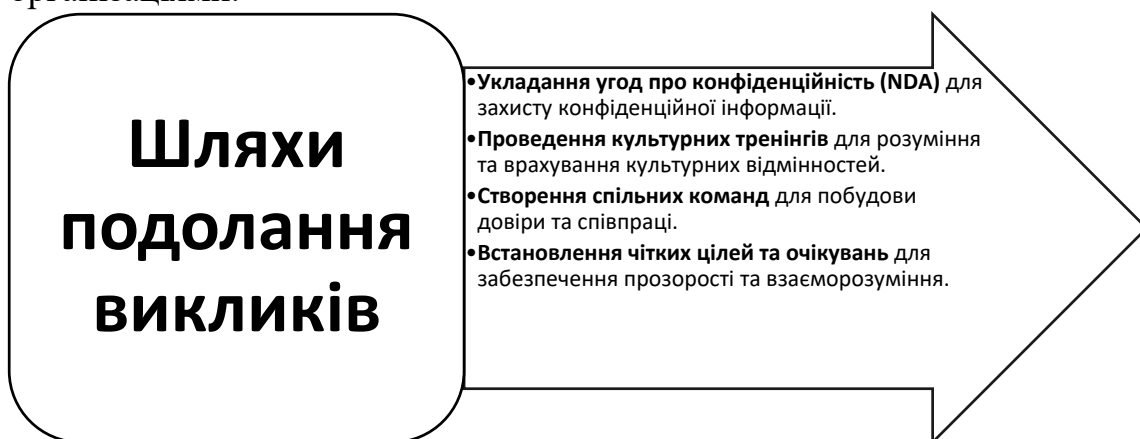
Виклики міжорганізаційного трансферу знань

Міжорганізаційний трансфер знань стикається з рядом викликів, які можуть ускладнити процес обміну знаннями між організаціями.

Подолання викликів міжорганізаційного трансферу знань
Для успішного міжорганізаційного трансферу знань необхідно подолати виклики, забезпечивши захист інтелектуальної власності,

враховуючи культурні відмінності та будуючи довіру між організаціями.

Роль лідерства у трансфері знань

Лідерство відіграє ключову роль у створенні та підтримці культури обміну знаннями в організації. Лідери повинні бути прикладом для наслідування, заохочувати обмін знаннями та створювати умови для інновацій.

Дії лідерів в процесі трансферу знань

Заохочення відкритості та співпраці

- створення атмосфери, де працівники відчують себе комфортно, ділячись знаннями.

Визнання та винагороди

- заохочення працівників, які активно діляться знаннями.

Створення можливостей для навчання та розвитку

- забезпечення доступу до тренінгів, семінарів та інших навчальних програм.

Підтримка інновацій

- створення умов для експериментів та впровадження нових ідей.

Мотивація працівників до обміну знаннями

Мотивація працівників до обміну знаннями є важливим елементом успішного трансферу знань. Організації можуть використовувати різні методи, такі як система винагород, визнання та кар'єрні можливості.

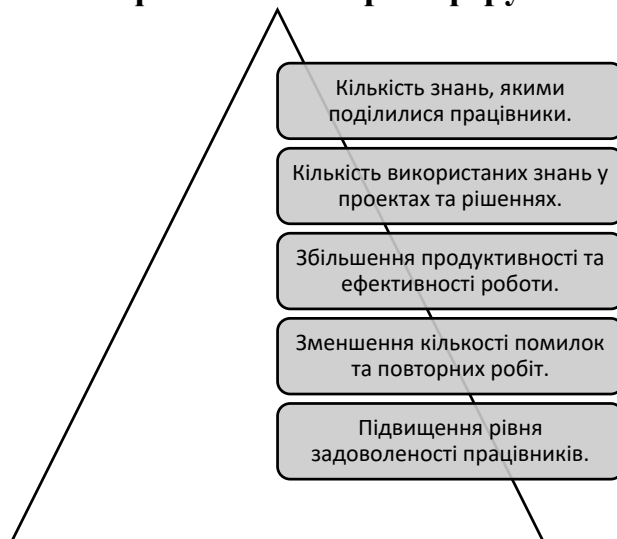
Методи мотивації

- ☐ Система бонусів та премій за активний обмін знаннями.
- ☐ Визнання досягнень працівників, які діляться знаннями.
- ☐ Кар'єрні можливості для тих, хто активно сприяє трансферу знань.
- ☐ Створення внутрішніх спільнот та форумів для обміну досвідом.
- ☐ Забезпечення зворотного зв'язку та підтримки.

Оцінка ефективності трансферу знань

Оцінка ефективності трансферу знань дозволяє організаціям визначити, чи досягаються поставлені цілі, та вжити заходів для покращення процесу. Важливо використовувати різні показники для оцінки ефективності трансферу знань.

Показники ефективності трансферу знань

Трансфер знань є ключовим фактором успіху для будь-якої організації. Ефективний трансфер знань дозволяє організаціям використовувати свій інтелектуальний капітал для досягнення стратегічних цілей, стимулювання інновацій та підвищення конкурентоспроможності.

Вплив трансферу знань на розвиток організацій

- Трансфер знань впливає на інновації та стратегію розвитку.
- Важливі формальні та неформальні методи трансферу знань.
- Корпоративна культура підтримує обмін знаннями.
- Технології дозволяють ефективно зберігати та передавати інформацію.
- Міжорганізаційний трансфер знань має свої виклики, які потрібно подолати.

Висновки

1. Розглянуто роль трансферу знань у забезпеченні ефективності організації, зокрема його вплив на інновації та стратегію розвитку.

2. Визначено основні методи трансферу знань: формальні та неформальні, а також інструменти, такі як системи управління знаннями та корпоративні соціальні мережі.

3. З'ясовано важливість корпоративної культури в підтримці обміну знаннями, яка сприяє відкритості та співпраці в організації.

4. Окреслено роль технологій, зокрема інформаційних та комунікаційних, у трансфері знань, що дозволяє організаціям ефективно зберігати та передавати інформацію.

5. Проаналізовано виклики міжорганізаційного трансферу знань, такі як конфіденційність та культурні бар'єри, що можуть ускладнити процес обміну знаннями між організаціями.

ТЕМА 9 ОСВІТА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Теоретичні питання

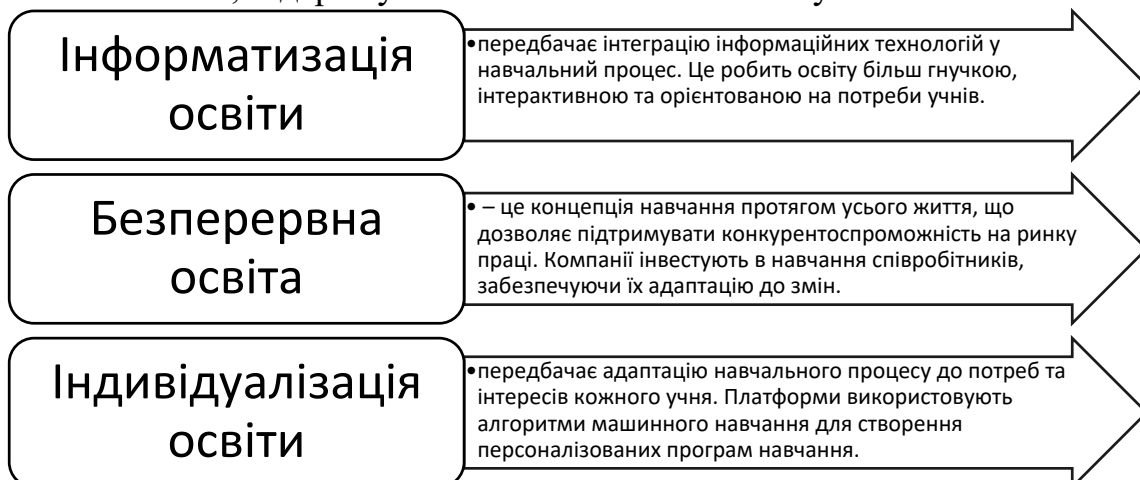
1. Яку роль відіграє освіта в економіці знань?
2. Що таке концепція безперервної освіти?
3. Як відкриті освітні ресурси та масові відкриті онлайн-курси (МООС) змінюють доступ до знань?
4. Які переваги і виклики має відкрита освіта для суспільства?
5. Що таке мікродинавчання і як воно сприяє ефективному освоєнню нових навичок?

Питання для самостійного вивчення

1. Як цифрові платформи сприяють розвитку безперервної освіти?
2. Які є головні причини цифрового розриву, і як це впливає на рівність доступу до освіти?

Роль освіти в економіці знань

Освіта є ключовим елементом економіки знань, забезпечуючи формування, поширення та використання знань для розвитку суспільства. Інформатизація освіти підвищує її ефективність та доступність. Платформи, такі як Coursera та Khan Academy, надають мільйонам людей доступ до безкоштовних курсів. Викладачі стають наставниками, підтримуючи самостійне навчання учнів.

Концепція безперервної освіти (Lifelong Learning)

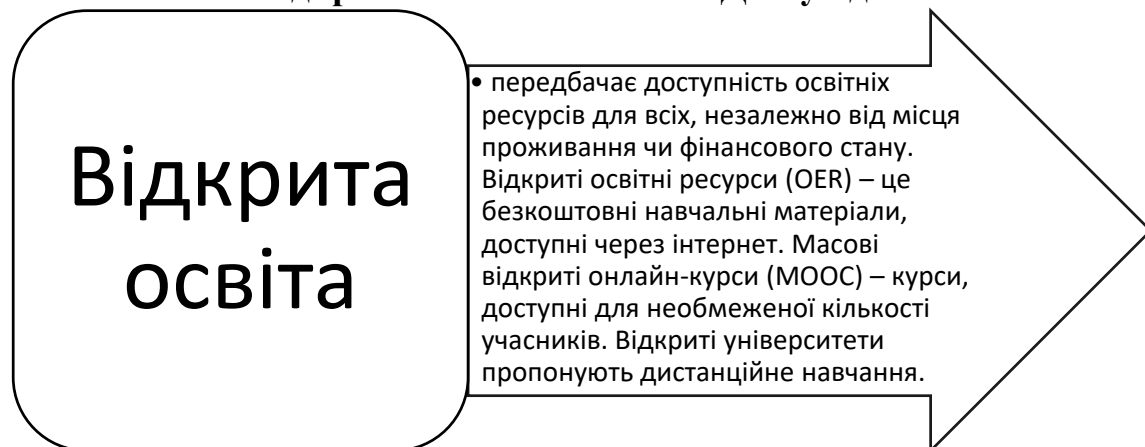
У цифровому суспільстві, де знання швидко застарівають, безперервна освіта стає необхідністю для підтримки конкурентоспроможності. Самостійне навчання – це процес, коли людина самостійно визначає навчальні цілі та контролює свій прогрес. Платформи Coursera та Udeemy надають доступ до курсів для

самостійного навчання. тенденції включають використання цифрових платформ, мікронавчання та гейміфікацію.

Безперервна освіта дозволяє адаптуватися до швидких змін на ринку праці. Самостійне навчання сприяє розвитку критичного мислення та самоорганізації. Роль організацій у підтримці безперервної освіти є ключовою.

Виклики включають мотивацію, доступ до ресурсів та якість навчальних матеріалів.

Відкрита освіта та МООС: Доступ до знань

Вплив відкритої освіти на суспільство

Відкрита освіта сприяє демократизації освіти, роблячи знання доступними для всіх. Вона зменшує соціальну нерівність, надаючи доступ до освіти бідним верствам населення. Відкрита освіта сприяє глобальній співпраці, об'єднуючи людей для спільного навчання та обміну досвідом.

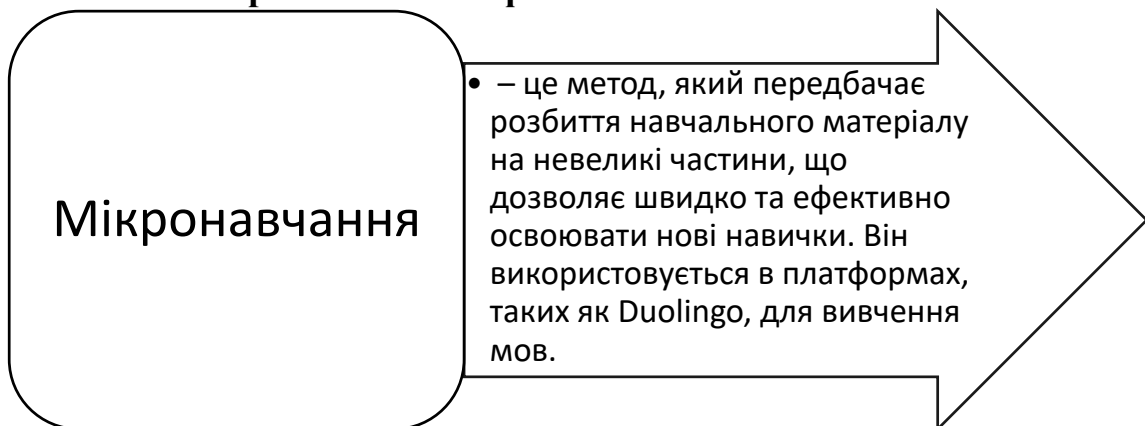
Наслідки
впливу
відкритої
освіти на
суспільство

Демократизація освіти.

Зменшення соціальної нерівності.

Розвиток глобальної співпраці.

Мікронавчання: Ефективне освоєння навичок

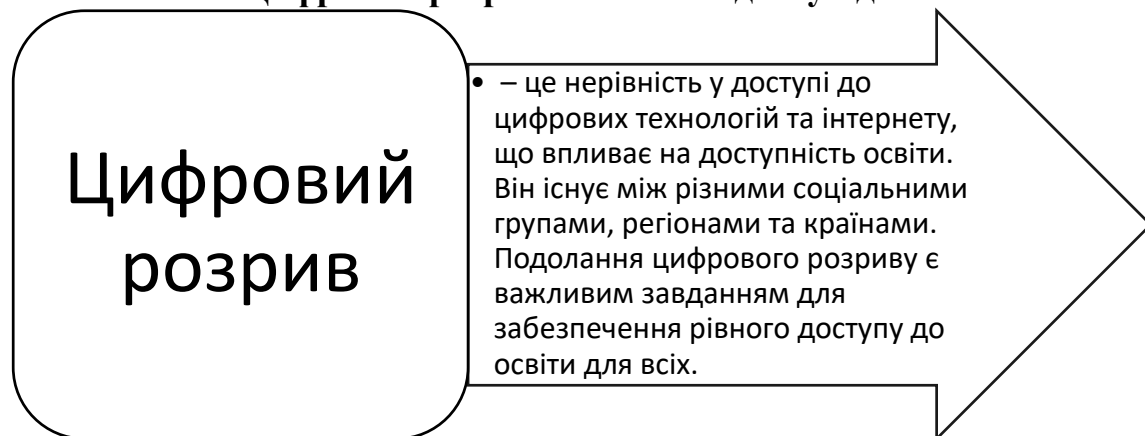
Мікронавчання сприяє кращому засвоєнню інформації та збільшує мотивацію до навчання. Цей підхід дозволяє адаптувати навчання до індивідуального темпу та стилю кожного учня.

Цифрові платформи та безперервна освіта

Цифрові платформи сприяють розвитку безперервної освіти, надаючи доступ до різноманітних навчальних матеріалів та курсів.

Вони дозволяють людям навчатися у зручний час та в зручному місці, що робить освіту більш гнучкою та доступною. Платформи, такі як Coursera, edX та Udemu, пропонують широкий спектр курсів з різних галузей знань. Цифрові платформи також сприяють розвитку спільнот, де учні можуть обмінюватися досвідом та отримувати підтримку.

Цифровий розрив: Вплив на доступ до освіти

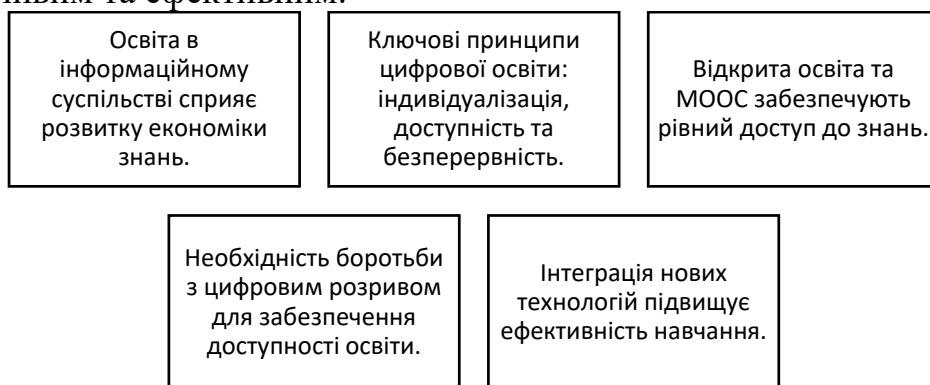

Подолання цифрового розриву вимагає інвестицій у розвиток інфраструктури, забезпечення доступу до цифрових пристроїв та навчання цифрової грамотності.

- Нерівність у доступі до технологій.
- Соціальні та регіональні відмінності.
- Потреба в інвестиціях та навчанні.

Інтеграція нових технологій у навчальний процес

Інтеграція нових технологій, таких як штучний інтелект та віртуальна реальність, у навчальний процес підвищує його ефективність та доступність. Штучний інтелект може використовуватися для створення персоналізованих навчальних програм та оцінювання знань. Віртуальна реальність дозволяє створювати інтерактивні навчальні середовища, що сприяють кращому засвоєнню матеріалу. Ці технології роблять навчання більш захопливим та ефективним.

Значення освіти в інформаційному суспільстві полягає у розвитку економіки знань, забезпеченні безперервного професійного росту та наданні рівного доступу до знань для всіх. Інтеграція нових технологій та подолання цифрового розриву є ключовими завданнями для забезпечення ефективної та доступної освіти в майбутньому.

Висновки

1. Розглянуто значення освіти в інформаційному суспільстві для розвитку економіки знань та забезпечення безперервного професійного росту.

2. Визначено основні принципи цифрової освіти: індивідуалізація навчання, доступність через технології та безперервне навчання.

3. Окреслено роль відкритої освіти та масових онлайн-курсів (МООС) у забезпеченні рівного доступу до знань.

4. З'ясовано вплив цифрового розриву на доступність освіти та необхідність боротьби з цими викликами.

5. Проаналізовано важливість інтеграції нових технологій, таких як штучний інтелект та віртуальна реальність, у навчальний процес для підвищення його ефективності та доступності.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Аналіз і класифікація знання.
2. Дані, інформація і знання.
3. Типології знання.
4. Комунікаційні процеси та знання.
5. Організаційний контекст знання: концепції й моделі.
6. Створення організаційного знання. Організаційні процеси, пов'язані зі знанням.
7. Документування знань. Документовані й недokumentовані знання в організаціях.
8. Організаційна пам'ять і процеси навчання.
9. Культура обміну знаннями в організації.
10. Проблема об'єктивності знань.
11. Роль комунікативних процесів організації у практиці менеджменту знань.
12. Поняття інтелектуального капіталу.
13. Принципи обліку інтелектуального капіталу.
14. Основні підходи до оцінювання інтелектуального капіталу.
15. Програма оцінювання інтелектуального капіталу.
16. Показники для виміру інтелектуального капіталу.
17. Нарощування основних позицій інтелектуального капіталу.
18. Співвідношення знань та інноваційних процесів в організації.
19. Фактори виникнення інноваційної ситуації.
20. Види забезпечення інноваційних процесів.
21. Види забезпечення інноваційних процесів.
22. Сприйняття і позиціонування інновації.
23. Внутрішні та зовнішні знання для інновацій.
24. Співвідношення понять і підходів управління знаннями та менеджменту знань.
25. Основні види управління знаннями на практиці.
26. Забезпечення комунікативних процесів управління і менеджменту знань.
27. Програми з управління знаннями.
28. Процеси передачі знань.
29. Фактори ефективності в управлінні знаннями.
30. Мотиваційні фактори обміну знаннями в організації.
31. Основні принципи побудови комунікативних процесів в організаціях, що базуються на знаннях.
32. Інформаційні технології управління знаннями в організаціях.
33. Інтелектуальні технології управління знаннями.
34. Вітчизняні й закордонні підходи до менеджменту знань і управління знаннями.
35. Різні трактування понять «інформація» та «знання».
36. Створення передумов для появи інновацій.
37. Культура обміну знаннями в організації.
38. Зв'язок процесів навчання в організації й інновацій.
39. Психологічне забезпечення інноваційних процесів.
40. Види недokumentованих знань в організаціях.

41. Сучасні тенденції в управлінні знаннями.

ЧАСТИНА 2. ТРЕНІНГОВА ТЕСТОВА ПРОГРАМА

Тема 1. Поняття та основні характеристики економіки знань

1.Що є головним ресурсом в економіці знань?

- A) Капітал
- B) Матеріальні активи
- C) Знання
- D) Робоча сила

2.Які характеристики притаманні економіці знань?

- A) Інноваційність
- B) Висока інформатизація
- C) Масове виробництво
- D) Фокус на матеріальних ресурсах

3.Що відрізняє економіку знань від індустріальної економіки?

- A) Використання праці
- B) Залежність від ресурсів
- C) Фокус на знаннях
- D) Широке впровадження ІТ

4.Яка теорія пояснює роль освіти в економіці знань?

- A) Теорія людського капіталу
- B) Теорія споживання
- C) Теорія попиту
- D) Теорія грошового обігу

5.Що таке інформаційне суспільство?

- A) Суспільство, що орієнтується на знання
- B) Промислове суспільство
- C) Аграрне суспільство
- D) Суспільство, що орієнтується на ресурси

6. Яка роль знань у сучасній економіці?

- A) Засіб для інновацій
- B) Формальний ресурс
- C) Елемент традиційного виробництва
- D) Джерело конкурентних переваг

7. Що є прикладом нематеріального активу?

- A) Будівля
- B) Патент
- C) Верстат
- D) Торгова марка

8. Який фактор НЕ є характерним для економіки знань?

- A) Інноваційність
- B) Інформаційні технології
- C) Масове виробництво
- D) Навчання протягом життя

9. Яка з наведених ознак вказує на глобалізацію знань? А)

Локальне виробництво

- B) Ізольовані системи
- C) Інтернет-комунікації
- D) Спільні міжнародні проекти

10. Хто є автором теорії інформаційного суспільства?

- A) Д. Белл

- B) Й. Шумпетер
- C) М. Портер
- D) Г. Беккер

Тема 2. Знання як ресурс

1. Що відрізняє знання від інформації?
 - A) Структура
 - B) Практичне застосування
 - C) Мова
 - D) Кількість
2. Які приклади застосування знань у бізнесі? (множинний вибір)
 - A) Стратегія компанії
 - B) Автоматизація процесів
 - C) Фінансова звітність
 - D) Досвід персоналу
3. Що таке інформаційна економіка?
 - A) Економіка, що базується на інтелектуальній праці
 - B) Сукупність даних
 - C) Фінансовий сектор
 - D) Сільське господарство
4. Який тип професій зникає через автоматизацію?
 - A) Рутинні
 - B) Креативні
 - C) ІТ-професії
 - D) Інженери
5. Які наслідки має інформатизація освіти? (множинний вибір)
 - A) Розширення доступу
 - B) Зменшення якості
 - C) Фрагментація знань
 - D) Цифрова грамотність
6. Що сприяє цифровому розриву? (множинний вибір)
 - A) Недоступність інтернету
 - B) Фінансова нерівність
 - C) Технічні навички
 - D) Поширення Wi-Fi
7. Що є етичним викликом в інформаційному суспільстві?
 - A) Конфіденційність
 - B) Автоматизація
 - C) Рівність
 - D) Витрати
8. Які галузі найбільше виграють від економіки знань? (множинний вибір)
 - A) Освіта
 - B) ІТ
 - C) Добувна
 - D) Наука
9. Що є прикладом даних?
 - A) Таблиця чисел
 - B) Прогноз погоди
 - C) Досвід
 - D) Інструкція
10. Що стимулює постійне навчання?
 - A) Технологічні зміни
 - B) Стабільність ринку
 - C) Механічна робота
 - D) Інфляція

Тема 3. Управління знаннями та інтелектуальною власністю

1. Що є метою управління знаннями? *(множинний вибір)*
 - A) Підвищення продуктивності
 - B) Зниження витрат
 - C) Збереження конфіденційності
 - D) Досягнення стратегічних цілей
2. Що належить до явних знань? *(множинний вибір)*
 - A) Навички
 - B) Процедури
 - C) Інструкції
 - D) Інтуїція
3. Які технології використовуються в управлінні знаннями?
(множинний вибір)
 - A) CRM
 - B) KMS
 - C) ERP
 - D) AI
4. Що таке інтелектуальна власність? *(множинний вибір)*
 - A) Фізичний актив
 - B) Патент
 - C) Авторське право
 - D) Секрет виробництва
5. Що є прикладом неявних знань?
 - A) Алгоритм
 - B) Досвід
 - C) Звіт
 - D) Інструкція
6. Який етап НЕ входить до управління знаннями?
 - A) Ідентифікація
 - B) Копіювання
 - C) Передача
 - D) Застосування
7. Що входить до системи захисту інтелектуальної власності?
(множинний вибір)
 - A) Паролі
 - B) NDA
 - C) Патенти
 - D) Брандмауер
8. Які методи вимірювання ефективності управління знаннями існують? *(множинний вибір)*
 - A) KPI
 - B) ROI
 - C) Баланс активів
 - D) Оцінка навичок
9. Що стимулює обмін знаннями в організації? *(множинний вибір)*
 - A) Нагороди
 - B) Культура відкритості
 - C) Ієрархія
 - D) Ротація кадрів
10. Що НЕ є функцією системи KMS?
 - A) Зберігання

- B) Аналіз
- C) Заміщення
- D) Поширення

Тема 4. Інтелектуальний капітал

1. Що входить до інтелектуального капіталу? *(множинний вибір)*
 - A) Людський
 - B) Фінансовий
 - C) Клієнтський
 - D) Структурний
2. Що характеризує людський капітал? *(множинний вибір)*
 - A) Освіта
 - B) Знання
 - C) Інструменти
 - D) Креативність
3. Що таке клієнтський капітал? *(множинний вибір)*
 - A) Контакти
 - B) Відданість клієнтів
 - C) Реклама
 - D) Доступ до ринку
4. Як оцінюють інтелектуальний капітал? *(множинний вибір)*
 - A) Інтерв'ю
 - B) Індекси
 - C) Баланс активів
 - D) Оцінка персоналу
5. Що є результатом інвестування в людський капітал?
(множинний вибір)
 - A) Підвищення продуктивності
 - B) Зниження витрат
 - C) Лояльність працівників
 - D) Плинність кадрів
6. Які стратегії збільшують інтелектуальний капітал?
(множинний вибір)
 - A) Навчання
 - B) Інвестиції
 - C) Маркетинг
 - D) Патентування
- Що є загрозою для людського капіталу? *(множинний вибір)*
 - A) Втрата персоналу
 - B) Автоматизація
 - C) Міграція талантів
 - D) Тренінги
8. Що НЕ належить до структурного капіталу?
 - A) База даних
 - B) Процедури
 - C) Фізичні активи
 - D) Технології
9. Що є перевагою командної роботи? *(множинний вибір)*
 - A) Креативність
 - B) Підвищення витрат
 - C) Продуктивність
 - D) Мотивація
10. Який приклад підтримки STEM-освіти?
 - A) Digital India

- B) UNESCO
- C) LinkedInD) Coursera

Тема 5. Інновації та технології в економіці знань

1. Що є рушієм інновацій? *(множинний вибір)*
 - A) Підприємництво
 - B) Капітал
 - C) Інноваційна культура
 - D) Регуляторна система
2. Які організації підтримують стартапи? *(множинний вибір)*
 - A) Інкубатори
 - B) Міністерство культури
 - C) Технопарки
 - D) Університети
3. Що є бар'єром для інновацій? *(множинний вибір)*
 - A) Бюрократія
 - B) Інфраструктура
 - C) Нестача кадрів
 - D) Інтернет
4. Яка роль університетів в інноваційній економіці? *(множинний вибір)*
 - A) Підготовка кадрів
 - B) Фінансування стартапів
 - C) Дослідження
 - D) Реклама
5. Що таке венчурний капітал?
 - A) Інвестування у високоризикові проєкти
 - B) Державна субсидія
 - C) Кредит
 - D) Донорство
6. Що НЕ є частиною інноваційної екосистеми?
 - A) Міністерство освіти
 - B) Стартапи
 - C) Інкубатори
 - D) Корпорації
7. Що стимулює держава для підтримки інновацій? *(множинний вибір)*
 - A) Фінансування
 - B) Реформи
 - C) Патенти D) Реклама
8. Яка технологія змінила транспортну галузь? *(множинний вибір)*
 - A) Uber
 - B) Amazon
 - C) Tesla
 - D) Facebook
9. Що НЕ є результатом інновацій?
 - A) Старіння технологій
 - B) Економічне зростання
 - C) Нові робочі місця
 - D) Конкурентоспроможність
10. Що таке технопарк?
 - A) Індустріальний центр

- В) ІТ-інкубатор
- С) Освітній портал
- Д) Платформа підтримки інновацій

Тема 6. Менеджмент знань

1. Що є метою менеджменту знань?

- А) Забезпечення секретності
- В) Оптимізація витрат
- С) Збереження й розвиток знань
- Д) Контроль за персоналом

2. Які інструменти використовуються в менеджменті знань?

(множинний вибір)

- А) KMS
- В) ERP
- С) Excel
- Д) CRM

3. Що є бар'єрами для обміну знаннями? *(множинний вибір)*

- А) Культура замкненості
- В) Відсутність довіри
- С) Висока плинність кадрів
- Д) Відкрите лідерство

4. Що є етапами процесу менеджменту знань? *(множинний вибір)*

- А) Створення
- В) Передача
- С) Захист
- Д) Утилізація

5. Що відрізняє лідера знаннєвої організації? *(множинний вибір)*

- А) Ієрархічність
- В) Авторитаризм
- С) Підтримка інновацій
- Д) Сприяння навчанню

6. Що є ключовим фактором успіху менеджменту знань?

- А) Технології
- В) Люди
- С) Процеси
- Д) Інфраструктура

7. Які типи знань циркулюють в організації? *(множинний вибір)*

- А) Явні
- В) Неявні
- С) Приховані
- Д) Віртуальні

8. Що сприяє ефективному збереженню знань? *(множинний вибір)*

- А) Ротація кадрів
- В) Бази даних
- С) Усна передача
- Д) Інструкції

9. Що є індикатором зрілості системи менеджменту знань?

- А) Кількість патентів
- В) Скорочення витрат
- С) Поширення кращих практик
- Д) Частота змін у команді

10. Яка модель описує процес обміну знаннями?

- A) SECI
- B) SMART
- C) SWOT
- D) ROI

Тема 7. Соціальні та етичні аспекти економіки знань

1. Що є етичним викликом цифрового суспільства?
 - A) Прозорість
 - B) Конфіденційність
 - C) Доступність
 - D) Продуктивність
2. Що сприяє цифровій інклюзії? *(множинний вибір)*
 - A) Інтернет-доступ
 - B) ІТ-освіта
 - C) Електронні послуги
 - D) Реклама
3. Що таке цифровий розрив?
 - A) Різниця в зарплаті
 - B) Нерівність у доступі до ІКТ
 - C) Проблема імпорту
 - D) Відсутність конкуренції
4. Які групи найбільш вразливі до цифрового виключення?
 - A) Літні люди
 - B) Молодь
 - C) Міські мешканці
 - D) Бізнес
5. Що забезпечує етичне використання знань?
 - A) Авторське право
 - B) Підписка
 - C) Контроль обліку
 - D) Програмне забезпечення
6. Що є складовими цифрової грамотності? *(множинний вибір)*
 - A) Робота з інформацією
 - B) Комунікація
 - C) Технічні навички
 - D) Фінансова грамотність
7. Що передбачає принцип справедливого доступу?
 - A) Платний доступ
 - B) Можливість навчання для всіх
 - C) Приватна власність
 - D) Дерегуляція
8. Що включає соціальна відповідальність компаній? *(множинний вибір)*
 - A) Екологічні ініціативи
 - B) Підтримка освіти
 - C) Інвестування в інновації
 - D) Ігнорування етики
9. Що НЕ є принципом цифрової етики?
 - A) Прозорість
 - B) Дискримінація
 - C) Відкритість
 - D) Безпека
10. Що допомагає зменшити цифрову нерівність?

- A) Масові онлайн-курси
- B) Високі ціни
- C) Ізоляція
- D) Рестрикції

Тема 8. Трансфер знань

1. Що таке трансфер знань?
 - A) Передача знань між суб'єктами
 - B) Інформаційне копіювання
 - C) Фінансовий обмін
 - D) Доставка послуг
2. Які види трансферу існують? *(множинний вибір)*
 - A) Внутрішній
 - B) Зовнішній
 - C) Формальний
 - D) Тіньовий
3. Що стимулює ефективний трансфер знань? *(множинний вибір)*
 - A) Мотивація
 - B) Технології
 - C) Контроль
 - D) Невизначеність
4. Які структури сприяють трансферу знань? *(множинний вибір)*
 - A) Технопарки
 - B) Інститути
 - C) Наукові журнали
 - D) Інтернет-магазини
5. Що є бар'єром у трансфері знань? *(множинний вибір)*
 - A) Мова
 - B) Культура
 - C) Співпраця
 - D) Організаційна закритість
6. Що таке знаннява мобільність?
 - A) Міграція кадрів
 - B) Зміна професії
 - C) Перенесення ідей
 - D) Фінансування проєктів
7. Що НЕ належить до інструментів трансферу знань?
 - A) Стажування
 - B) Форуми
 - C) Бібліотеки
 - D) Реклама
8. Які суб'єкти задіяні в трансфері знань? *(множинний вибір)*
 - A) Університети
 - B) Бізнес
 - C) Держава
 - D) Школи
9. Що забезпечує якість трансферу? *(множинний вибір)*
 - A) Актуальність знань
 - B) Формат презентації
 - C) Фінансова підтримка
 - D) Стандарти
10. Яка країна першою створила технопарк?
 - A) США

- В) Японія
- С) Німеччина
- Д) Китай

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Поляков М. В. Економіка знань: сутність, детермінанти, глобальний ландшафт: монографія Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. Дніпро: Нова ідеологія, 2018. 687 с.
2. Подлужна Н. О. Економіка знань: проблеми та перспективи формування в регіонах України: монографія. Харків: Панов А. М., 2018. 416 с.
3. Геєць В. М. Україна у вимірі економіки знань. Київ, 2006. 592 с.
4. Цифрова економіка: підручник Н.В. Касьянова, Т.І. Олешко, С.Ф. Смерічевський, Н.О. Іванченко, Д.М. Квашук, І.В. Пономаренко, О.С. Подскребко, Н.В. Попик, О.М. Густера, Я.В. Крисак. Видання друге, виправлене та доповнене. Київ: НАУ, 2024. 224 с.
5. Основи цифрової економіки. Навчальний посібник За ред. Крисоватий А. І., Гулей А. І., Язлюк Б. О., Ліп'яніна-Гончаренко Х. В., Максимович В. І., Бутов А. М. Тернопіль: ЗУНУ, 2021 274 с.

Допоміжна література

1. Бажал Ю. М., Бойко О. М., Булкін І. О., Бурлака В. Г., Войтович А. І. Інноваційна Україна 2020: нац. доповідь. Київ, 2015. 334.
2. Бажал Ю. М., Бакушевич І. В., Венесаар У., Гораєва Т. Ю., Григор'єв Г. С. Інноваційне підприємництво: креативність, комерціалізація, екосистема: навч. посіб. для ВНЗ. Київ, 2015. 278 с.
3. Федулова Л. І. Інноваційно-технологічний розвиток України: стан, проблеми, стратегічні перспективи: аналіт. матеріали до Парламент. слухань «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів». Київ, 2009. 196 с.
4. Chen D. The Knowledge Economy, the KAM Methodology and World Bank Operations. World Bank. October 2005 URL: http://siteresources.worldbank.org/KFDLP/Resources/KAM_Paper WP. pdf
5. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: статистичний збірник. Київ., 2021. 305 с.
6. Федулова Л. І., Осецький В. Л., Бажал Ю. М., Лігоненко Л. О., Козловський І. В. Регіональні інноваційні системи України: стан формування та розвитку в умовах інтеграційних викликів: монографія. Київ, 2013. 723 с.
7. Бажал Ю. М. Розвиток інноваційної діяльності у знаннєвому трикутнику «державна - університети - промисловість». Економіка і прогнозування. 2015. № 1. С. 76-88.
8. Бажал Ю. М., Михалевич М. В. Шляхи підвищення вартості людського капіталу в перехідній економіці. Економіка і прогнозування. 2009. № 4. С. 5-32.
9. Куценко Т.М., Терованесова О.Ю., Помазан С.І. Вплив економіки знань на політику розподілу підприємств торгівлі як елементу маркетингового комплексу. Економіка та суспільство. №42. 2022.

<https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1675/1611>

10. Євтушенко В.А., Куценко Т.М., Антонов І.М. Цифрова трансформація соціально відповідальної підприємницької діяльності в контексті економіки знань. Науковий погляд: економіка та управління. № 3 (79). 2022. С. 47-54.

11. Кузьминчук Н.В., Куценко Т.М., Комаров С.І. Впровадження інтегрованих рішень в управління рекламною кампанією в умовах інформатизації суспільства. Економіка та суспільство. 2021. Випуск № 33 DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-7>

12. Кузьминчук Н.В., Куценко Т.М., Буримченко А.О. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств торгівлі в умовах інформаційної економіки. Науковий погляд: економіка та управління. 2022. № 2(78) С. 79-86.

13. Євтушенко В.А., Куценко Т. М., Данилейко Є. І. Інформаційне забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю в контексті цифровізації і розвитку індустрії 4.0. Електронний журнал «Ефективна економіка». №4. 2023 <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.4.31>

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Дистанційний курс «Економіка знань у цифровому суспільстві» <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=2128> 2. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

3. Центральна наукова бібліотека ХНУ імені В. Н. Каразіна. URL: <http://www.library.univer.kharkov.ua/OpacUnicode/index.php>.

4. Харківська державна наукова бібліотека імені Короленко. URL: <http://korolenko.kharkov.com/>.

5. Prometheus – масові безкоштовні онлайн-курси. URL: <https://prometheus.org.ua/>

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Кузьминчук Наталія Валеріївна
Куценко Тетяна Миколаївна
Кім Олексій Олексійович

ЕКОНОМІКА ЗНАНЬ У ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Методичні рекомендації до самостійної роботи
з дисципліни для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за
спеціальністю D5 «Маркетинг» освітньо-професійної програми «Маркетинг»

В авторській редакції

Підписано до розміщення 23.01.2026. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 2,97. Обсяг 1,497 Мб. Зам. № 2/26.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна